I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●●
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
III.	**KUNSTHISTORIE**	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●●●
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●●●
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●●●
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●●●
V.	**KERKHISTORIE**	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●●
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
SCORE		**46**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Oude Helenakerk te Aalten is een forse pseudobasiliek waarvan de oudste delen teruggaan tot de twaalfde eeuw. Het gebouw is geheel opgebouwd uit tufsteen, de toren is laat-romaans en het schip laatgotisch. Centraal gelegen in de oude dorpskern, is de eeuwenoude kerk een prominente landmark van Aalten.

In het interieur getuigt de driebeukige axiale indeling in combinatie met de muurschilderingen van het oorspronkelijke gebruik als katholieke kerk. Tegelijkertijd herinneren de preekstoel, het concentrische bankenplan en andere latere toevoegingen aan de ingebruikname door de protestanten na de reformatie.
Het markante kerkgebouw heeft zowel qua exterieur als interieur een hoge mate van (bouw)historische gelaagdheid en heeft daarom een hoge waarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

OUDE HELENAKERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **002** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Pseudobasiliek

Bouwjaar/periode
Vanaf 12e eeuw
(toren)

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Protestantse kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Protestantse Gemeente Aalten
Adres, postcode	Landstraat 22, 7121 CR
Wijzigingen	12e eeuw onderbouw toren, 1400 bouw twee laat-romaanse geledingen, ca. 1440 bouw koor, Ca. 1475 bouw oostelijke schiptraveeën, ca. 1500 bouw westelijke drie schiptraveeën, 1898-1903 restauratie kerk 1930 bouw nieuwe spits.
Aanbouwen	-
Architect	-
Bouwstijl	Laat-romaans (toren) en laat-gotisch (schip)
Status + objectnummer	Rijksmonument (6847)
Nagelvaste (wand)kunst	Wand- en gewelfschilderingen uit de late 15e en 16e eeuw. Restauraties hiervan hebben plaatsgevonden in 1922-1923, 1973-1974, 1989 en 2000-2002.
Kunstenaars	-
Inventaris	Roerende inventaris niet geïnventariseerd maar vermoedelijk wel aanwezig.
Terrein en terreinafscheiding	Hoog gelegen voormalig kerkhof met lage ommuring rondom de kerk.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 10815

OUDE HELENAKERK | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

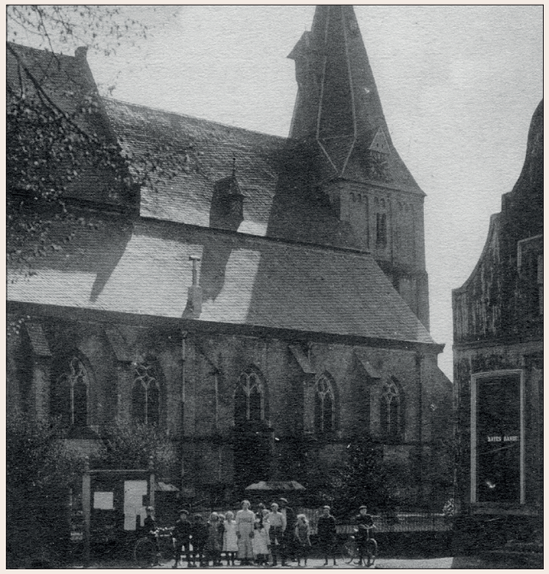
GEBOUW, EXTERIEUR

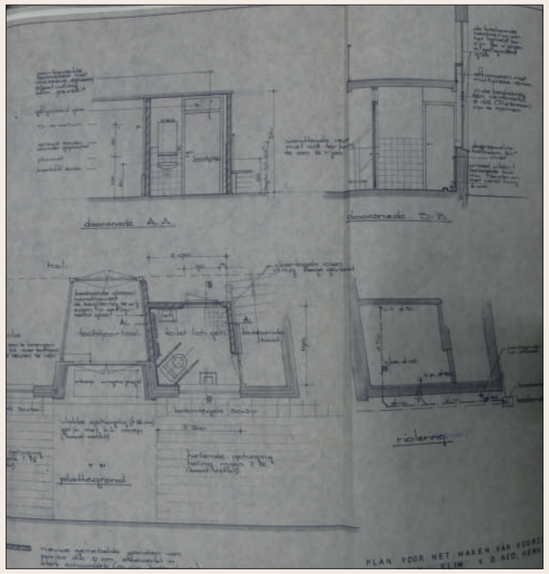
De Oude Helenakerk is een laatgotische pseudobasiliek met een laat-romaanse toren. Het schip is zes traveeën diep. De muren van de kerk bestaan geheel uit tufsteen met tussen de steunberen spitsboogvormige vensters met tracering-gen van visblaas- en driepasmotieven. Kenmerkend zijn de grote dakvlakken van het ingesnoerde zadeldak, gedekt door leien. Tegen de westzijde van het schip staat een forse kerktoren. Het onderste deel van de eveneens tufstenen toren heeft gesloten gevels, boven de waterlijst zitten casementen met boogfriezen in de gevels van de torenschacht. De toren wordt bekroond door een hoge ingesnoerde naaldspits.

INTERIEUR

Het interieur van de kerk bestaat uit een hoge hoofdbeuk met twee lagere zijbeuken die daarvan door een spitsboogvormige arcade van afgescheiden wordt. Op de muren en gewelven bevinden zich schilderingen uit de late vijftiende en vroege zestiende eeuw die tijdens de reformatie overgekalkt waren en in 1973 opnieuw aan het licht kwamen. Hoewel het oorspronkelijke kerkgebouw zuiver op het oosten is georiënteerd, zijn de kerkbanken in het gebouw gericht naar de preekstoel tegen de zuidmuur. Het betreft een zeer bijzonder en zeldzaam bankenplan, opgesteld in concentrische cirkels rondom de preekstoel. Het orgel dateert uit 1759 en heeft een zogenaamd Westfaals hoofdwerk. Het lagere orgeldeel hiervoor - het rugpositief - is een toevoeging uit 1811. Het inwendige deel van het orgel is in 1975-1976 geheel vernieuwd. In het schip hangen negen kroonluchters waarvan de oudste dateren uit 1762. De preekstoel dateert uit de tweede helft van de achttiende eeuw, het klankbord daarboven is in 1844 toegevoegd.

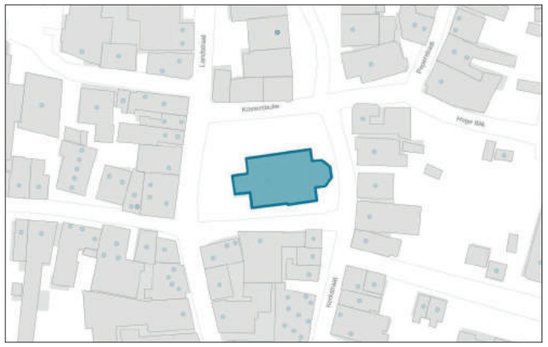

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Helenakerk heeft altijd een centrale plek in Aalten gehad, hij staat op de helling van de heuvel waarop het dorp is ontstaan. Rondom de kerk liggen de hoofdwinkelstraten van Aalten met ten noorden van de kerk de Markt waaraan ook het gemeentehuis is gelegen. De directe omgeving van het kerkgebouw bestaat uit een smal gazon die door een muurtje afgescheiden is van de omliggende straten. Dit is het vroegere kerkhof.

‘OP DE MUREN BEVINDEN ZICH SCHILDERINGEN UIT DE LATE VIJFTIENDE EN VROEGE ZESTIENDE EEUW’

KERKHISTORIE

Reeds in 1152 is er in Aalten sprake van een kerspel, ressorterend onder het bisdom Münster. Het oudste deel van de huidige kerk dateert mogelijk uit de twaalfde eeuw of het eerste kwart van de dertiende eeuw. Toen Bredevoort in 1572 door de Geuzen werd ontzet, deden ze ook Aalten aan waarbij de kerk ten prooi viel aan vernielingen. Rond 1600 werd de reformatie in Aalten definitief doorgevoerd, in 1602 werden de altaren en beelden verwijderd. Sindsdien wordt de kerk gebruikt voor de protestantse erediensten. De huidige gebruiker, de Protestantse Gemeente Aalten, is in 2006 ontstaan uit een fusie van de Gereformeerde Kerk van Aalten en de Hervormde Gemeente van Aalten en is aangesloten bij de Protestantse Kerk Nederland (PKN).

BOUWHISTORIE

Het onderste deel van de toren is waarschijnlijk het oudste deel van de kerk en stamt mogelijk uit de twaalfde of het begin van de dertiende eeuw. Dit deel is opgebouwd uit dikke muren van tufsteen waarin ook brokken ijzeroer zijn toegepast. Het schip is in twee fasen tot stand gekomen, de drie oostelijke schiptraveeën in de tweede helft van de vijftiende eeuw, de drie westelijke rond 1500. Het hoogteverschil tussen beide delen getuigt van het faseverschil.
Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn de oorspronkelijke klokken uit de kerk gehaald, de huidige klokken dateren uit 1946. De kerk is in de twintigste eeuw meermaals gerestaureerd waarbij wand- en gewelfschilderingen uit de late vijftiende- en vroege zestiende eeuw aan het licht kwamen.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●○○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●●○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●●○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●●●
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●●○
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●○○
SCORE		**37**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Oosterkerk te Aalten is een in rationalistische en neoromaanse stijl gebouwde kerk uit 1913 naar ontwerp van Ane Nauta. De rationalistische architectuur waarin het gebouw is vormgegeven werd veelvuldig toegepast bij de vele gereformeerde kerken die tussen 1890 en 1920 tot stand kwamen. Het gebouw is een karakteristieke representant van de gereformeerde kerkarchitectuur in deze periode.

De hoge naaldspits van het kerkgebouw is een van de landmarks van Aalten.
Het exterieur en interieur vormen een zeer gaaf kerkelijk ensemble uit de bouwtijd waardoor de kerk een hoge waarde heeft.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
OOSTERKERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **013** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Kruiskerk
(centraalbouw)

Bouwjaar/periode
1913

Oorspronkelijk functie
Gereformeerde kerk

Latere functie
Protestantse kerk

Huidige functie
Protestantse kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Protestantse Gemeente Aalten vanaf 2021 bouwbedrijf Klomps
Adres, postcode	Oosterkerkstraat 1-3, 7121 AJ
Wijzigingen	-
Aanbouwen	Recente éénlaags aanbouw zuidwesthoek
Architect	A. Nauta
Bouwstijl	Rationalisme, neoromaans
Status + objectnummer	Rijksmonument (523199)
Nagelvaste (wand)kunst	Orgel (1823, in 1941 overgeplaatst en in 1977 aangepast) kerkbanken (1913), gedenkraam (1946)
Kunstenaars	J.C. Friederichs, M. Richters
Inventaris	Roerende inventaris niet geïnventariseerd maar wel aanwezig
Terrein en terreinafscheiding	Direct rondom het kerkgebouw liggen parkeerplaatsen, door een heg afgescheiden van de woonwijk
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 10818

OOSTERKERK | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

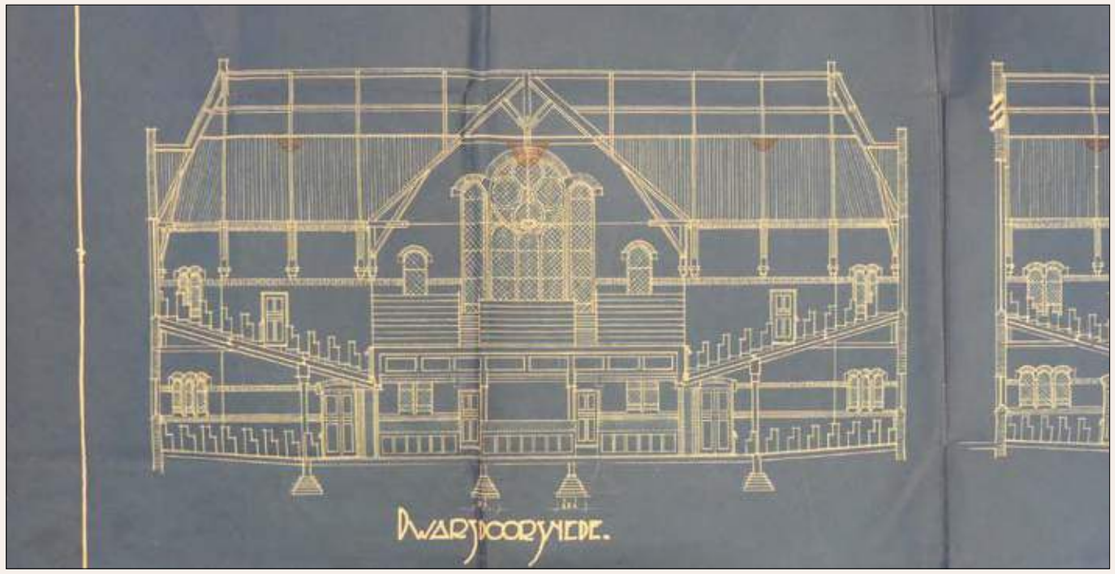
GEBOUW, EXTERIEUR

De Oosterkerk te Aalten is een centraal gebouwde kruiskerk uit 1913. Ane Nauta uit Friesland was verantwoordelijk voor het in rationalistische stijl uitgevoerde ontwerp van de kerk. De kerk heeft een plattegrond in de vorm van een Grieks kruis waarvan de armen van het transept driezijdig zijn afgesloten. Het dak bestaat uit twee kruisende zadeldaken die met leien zijn gedekt. De betrekkelijk sobere gevels zijn opgebouwd uit baksteen met daarin rondboogvormige vensters. Slechts de aanzetstenen en lateien zijn benadrukt door de toepassing van geverfd natuursteen. In de noordoostelijke binnenhoek staat een forse kerktoren, bekroond door een ingesnoerde naaldspits. In de noordwestelijke binnenhoek staat een traptoren en tegen de voorgevel bevindt zich een portaal.

INTERIEUR

De eigenlijke kerkruimte heeft een T-vormige plattegrond, de achterste (zuidelijke) arm is door een muur van de kerkruimte afgescheiden en in gebruik als consistorie. De ruimte is voorzien van een ziende kap met vrij zicht op de kapspanten. Het volledige bankenplan uit 1913 en 1931 (tribune) is nog in de kerk aanwezig. Tegen de zuidmuur staat de verhoogde kansel in een cirkelvormige nis, daarboven staat het orgel op de orgeltribune. Het orgel is in 1823 vervaardigd door J.C Friedrichs te Gouda voor de Zuiderkerk in Amsterdam. In 1941 werd het orgel (zonder kast) naar de Oosterkerk overgeplaatst en in 1977 gerestaureerd waarbij een nieuwe kast werd toegevoegd. In de voorgevel zit een in 1946 geplaatsts gebrandschilderd gedenkraam, ontworpen door Marius Richters. Het raam is na de Tweede Wereldoorlog geschonken door geëvacueerde bewoners uit met name Rotterdam. De kerk heeft een open dakstoel, de spanten en het dakbeschot zijn in pastelkleuren beschilderd. Rondom de paneeldeuren in de consistorie zijn gedecoreerde deurlijsten aangebracht.

Bouwtekening 1931 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1931, 85-100).

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Oosterkerk is gelegen in een wijk even ten noorden van de historische dorpskern van Aalten. De kerk is georiënteerd op de Oosterkerkstraat die ten noorden van de kerk loopt. Direct rondom het kerkgebouw liggen parkeerplaatsen, door een heg afgescheiden van de woonwijk.

‘DE KERK HEEFT EEN PLATTEGROND IN DE VORM VAN EEN GRIEKS KRUIS’

KERKHISTORIE

In de periode 1890 en 1920 werden er veel nieuwe gereformeerde kerken gebouwd als gevolg van de samensmelting van de Afgescheidenen en de Dolerenden. De Protestantse Gemeente Aalten is in 2006 ontstaan uit een fusie van de Gereformeerde Kerk van Aalten en de Hervormde Gemeente van Aalten en is aangesloten bij de Protestantse Kerk Nederland (PKN).

BOUWHISTORIE

De huidige Oosterkerk werd in 1913 gebouwd ter vervanging van de kerk uit 1844 die te klein was. De rationalistische architectuur, vermengd met traditionele neoromaanse kenmerken, die architect A. Nauta voor de Oosterkerk toepaste is veelvuldig gebruikt bij Gereformeerde kerken na 1900 door de invloed van de eveneens uit Friesland afkomstige architect Tjeerd Kuipers. In 1931 werd er naar ontwerp van B.W. Plooy in de noordarm een tribune bijgeplaatst die 175 extra zitplaatsen bood. Het plan voorzag ook in een toekomstige realisatie van tribunes in de west- en oostarm van de kerk. In 1937 werd er een brandvrije archiefruimte in de kerk geplaatst. In 1991 is de kerk gerestaureerd. Tegen de westgevel van de zuidarm staat een moderne éénlaags aanbouw.

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●●
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●○○
III. KUNSTHISTORIE		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●●○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●●○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	●○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●●●
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●○○
V. KERKHISTORIE		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●○
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●○
SCORE		**37**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Zuiderkerk te Aalten is een zaalkerk in functionalistische stijl uit 1963 naar ontwerp van de Aaltense architect Wim van der Zee. De kerk staat in een naoorlogse uitbreidingswijk ten zuidoosten van de dorpskern van Aalten.

De open kerktoren en het hoog opgaande doosachtige volume van de kerkruimte op het open kerkterrein heeft een karakteristiek voorkomen binnen de wijk.
Het exterieur en het interieur van de modernistisch vormgegeven kerk zijn zeer gaaf bewaard en herkenbaar als functionalistisch kerkensemble uit de jaren zestig.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
ZUIDERKERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **014** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1963

Oorspronkelijk functie
Gereformeerde kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Protestantse kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Protestantse gemeente Aalten
Adres, postcode	Ludgerstraat 64, 7121 EM
Wijzigingen	Schilderingen (1999)
Aanbouwen	Ruimtes oostgevel
Architect	W. van der Zee
Bouwstijl	Functionalisme
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	Orgel Sgraffito
Kunstenaars	H. Dercksen, J. Haen
Inventaris	Roerende inventaris niet geïnventariseerd maar waarschijnlijk wel aanwezig
Terrein en terreinafscheiding	Direct rondom de kerk liggen een aantal groenborders. Op het kerkterrein ligt een ruime bestrate parkeerplaats. Het kerkterrein kent geen duidelijke erfafscheiding, rondom de parkeerplaats staan enkele hagen.
Bronnen	Reliwiki nr.: 10820

ZUIDERKERK | AALTEN

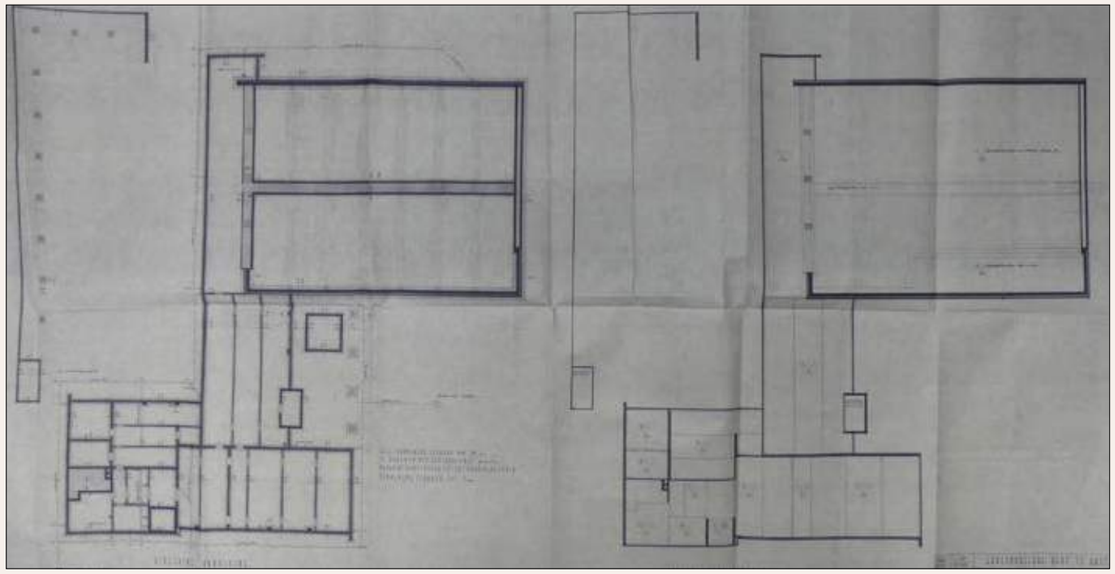
KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De Zuiderkerk te Aalten is een zaalkerk die in 1963 tot stand is gekomen. Architect Wim van der Zee was verantwoordelijk voor het functionalistische ontwerp van de kerk, die typerend is voor de moderne naoorlogse kerkarchitectuur. De kerk bestaat uit een hoge rechthoekige kerkzaal met plat dak, met haaks daarop een lager bijgebouw waarin een consistoriekamer, kerkeraadskamer en voorzieningen onder zijn gebracht zijn. Op enige afstand van de kerk aan de Ludgerstraat staat een vrijstaande opengewerkte stalen toren met daarop een kruis. De drie gesloten bakstenen gevels van de kerkzaal worden slechts onderbroken door een reeks gekoppelde vensters net onder de dakrand. In de westgevel zitten smalle verticaal gekoppelde vensterstroken met daartussen betonnen kolommen. In de noordgevel bevindt zich de orgelbak die uit het vlak steekt en in 1999 beschilderd is met een afbeelding van Mozes bij de brandende braambos. Links van de kerk staat een vrijstaande kosterswoning (1963). Later zijn er tegen de oostgevel een aantal ruimtes bijgebouwd.

INTERIEUR

De kerkzaal bestaat uit een grote rechthoekige ruimte met een vrij vloeroppervlakte waardoor een indrukwekkend ruimtelijk effect is gecreëerd. De uit verticale vensterstroken bestaande westgevel en de horizontale vensterstrook onder de dakrand voorzien de ruimte van natuurlijk licht. Het kunstmatige licht is afkomstig van lampen in het plafond en strengen met lampen tegen de westmuur. De kerkbanken zijn opgesteld richting het podium tegen de noordmuur. Op het podium staat de verrijdbare kansel, tegen de noordmuur het orgel, het kruis en een sgraffito door Harrie Dercksen (visvangst bij Tiberias na de opstanding van Christus). Het sobere functionalistische interieur uit de jaren zestig is zeer gaaf bewaard en herkenbaar als tijdseigen ensemble. Rond 1999 is er een voorzetwand tegen de zuidmuur geplaatst ten behoeve van de akoestiek. De oorspronkelijke wandbrede schildering op deze muur is achter de wand gehandhaafd en opnieuw zichtbaar gemaakt door de plaatsing van een reproductie. De gemeenteleden hebben boven de reproductie een kleurrijke schildering aangebracht naar een ontwerp van Jan Haen. Jan Haen was in dat jaar ook verantwoordelijk voor de schildering van Mozes bij de brandende braambos op de buitenzijde van de orgelbak die in de noordgevel naar buiten steekt. Het platte dak wordt gedragen door een reeks enkelvoudige vakwerkliggers met vallende diagonalen.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De kerk staat in een naoorlogse uitbreidingswijk ten zuidoosten van de dorpskern van Aalten. Het kerkgebouw is georiënteerd op de Ludgerstraat. Het kerkterrein is grotendeels bestraat en als parkeerplaats in gebruik. Direct rondom het kerkgebouw liggen een aantal groenborders met lage bakstenen tuinmuurtjes. Het kerkterrein kent geen duidelijke erfafscheiding, rondom de parkeerplaats staan enkele hagen. De toren is een landmark in de buurt.

‘ZOWEL DE STRAKKE STIJL VAN HET GEBOUW ALS HET INTERIEUR IS ZEER GAAF BEWAARD’

KERKHISTORIE

De kerk werd in 1965 in gebruik genomen door de Gereformeerde gemeente. In 2004 zijn de Gereformeerde Kerken in Nederland opgegaan in de Protestantse Kerk in Nederland. De Protestantse Gemeente Aalten is in 2006 ontstaan uit een fusie van de Gereformeerde Kerk van Aalten en de Hervormde Gemeente van Aalten en is aangesloten bij de Protestantse Kerk in Nederland (PKN).

BOUWHISTORIE

Het gebouw en het interieur dateert bijna volledig uit het bouwjaar 1963. Tegen de oostgevel zijn later een aantal vergaderruimtes toegevoegd. In 1999 zijn er aan het interieur en exterieur schilderingen op het gebouw aangebracht.

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1. deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●○
2. wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3. bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)		●●●
4. ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●○○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1. voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●○
2. voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●○
3. wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4. wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III. KUNSTHISTORIE		
1. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●○○
2. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●○○
3. vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1. aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●○○
2. aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V. KERKHISTORIE		
1. herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2. uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1. uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
2. uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
SCORE		**28**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde ●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde ●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde ●○○
		geen waarde / nvt ○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Westerkerk te Aalten is een eclectisch kerkgebouw uit 1891 naar ontwerp van A.H. van den Brand. De kerk ligt ten westen van de dorpskern van Aalten, op een smal rechthoekig perceel tussen de belendende bebouwing.

Met name de voorgevel en zijgevels van de kerk zijn zeer herkenbaar uit de oorspronkelijke bouwfase 1891. Bijzonder is de rijk gedecoreerde voorgevel met markant torentje. Tegen de achterzijde zijn een aantal bijgebouwen uit meerdere fasen bijgeplaatst. Het oorspronkelijke interieur is grotendeels verdwenen hoewel de ruimtelijk opzet nog intact en beleefbaar is.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
WESTERKERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **016** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1891

Oorspronkelijk functie
Gereformeerde kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Christengemeente

KENMERKEN

Eigenaar	Euregio Christengemeente Aalten/Bocholt
Adres, postcode	Hogestraat 52, 7122 BW
Wijzigingen	Vergroting consistorie (1912) Verhoging consistorie (1950, W. Hebly)
Aanbouwen	Toegangsportaal (1930, B.H. Kolenbrander) Toiletten (1955)
Architect	A.H. van den Brand
Bouwstijl	Eclectisch
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	Orgel
Kunstenaars	Elbertse
Inventaris	Orgel, preekstoel
Terrein en terreinafscheiding	Het kerkterrein is van de naburige percelen afgescheiden door schuttingen en heggen en heeft aan de voorzijde geen terreinafscheiding.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 10819. D.B.M. Hermans, Redengevende omschrijving, 1999. www.nationaalonderduikmuseum.nl

WESTERKERK | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De Westerkerk te Aalten is een zaalkerk die in 1891 tot stand is gekomen. Architect A.H. van den Brand uit Arnhem was verantwoordelijk voor het ontwerp van de kerk in een eclectische stijl, met verwijzingen naar verschillende middeleeuwse bouwstijlen. Het bescheiden kerkgebouw is vijf traveeën diep en heeft een zadeldak en een rechtgesloten koorgevel. De naar de straat gekeerde bakstenen voorgevel bevat drie grote rondboogvensters en een in 1930 uitgebouwd voorportaal. Markant zijn de topgevels met klimmende boogfriezen, de wit geverfde accenten en de kleine stenen topgeveltoren. De bakstenen zijgevels bestaan bevatten vijf rondboogvensters met daartussen steunberen. Tegen de achtergevel staat een tweelaags consistorie (1912 en 1950) met schilddak, links achter een toiletgroep (1955) en achter de consistorie een recente aanbouw onder een plat dak.

INTERIEUR

Het hoofdgebouw van de kerk is een ongedeelde ruimte met daarin een tribune op ijzeren kolommen. Recent is er boven het podium een tweetal vertrekken in de ruimtes gebouwd. Van het oorspronkelijke interieur resteert het sober gedecoreerde plafond met koof, de tribune met ijzeren kolommen en één kerkbank. Het glas-in-lood dateert vermoedelijk uit 1950. De gordingenkap van het hoofdgebouw bestaat uit driehoeksspanten met haanhouten, tussenstijlen en schoren.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Westerkerk ligt ten westen van de dorpskern van Aalten. Het gebouw ligt op een smal rechthoekig perceel dat ingeklemd is tussen de naastgelegen woonhuizen in een bebouwingslint. De voorgevel is georiënteerd op de Hogestraat. Het perceel is aan drie zijden afgescheiden door heggen en heeft aan de voorzijde geen afscheiding. Achter de kerk ligt een open speelveld.

KERKHISTORIE

De kerk is enkele jaren na de kerkscheuring (Doleantie) in 1886 tot stand gekomen. In dat jaar scheidde een aantal kerken zich af van de Nederlandse Hervormde Kerk. In 1892 verenigden de Dolerenden zich met het grootste deel van de reeds in 1834 afgescheiden Christelijk Gereformeerde Kerk onder de naam Gereformeerde Kerken in Nederland. In 2004 zijn de Gereformeerde Kerken in Nederland opgegaan in de Protestantse Kerk in Nederland. De Westerkerk was echter reeds in 1999 buiten gebruik als Gereformeerde kerk. Vanaf 2000 werd de kerk gebruikt voor diensten van de huidige gebruiker, de Euregio Christengemeente Aalten/Bocholt. De Christengemeente is in de jaren negentig van de twintigste eeuw ontstaan als grensoverschrijdende samenwerking tussen christenen uit Aalten en Bocholt.

‘MARKANT ZIJN DE TOPGEVELS MET KLIMMENDE BOOGFRIEZEN, DE WIT GEVERFDE ACCENTEN EN DE KLEINE STENEN TOPGEVELTOREN’

BOUWHISTORIE

De Westerkerk is in 1891 als zaalkerk tot stand gekomen naar een ontwerp van A.H. van den Brand. In 1912 werd de bestaande eenlaags consistorie tegen de achtergevel van de kerk vergroot. Rond 1930 werd er tegen de voorgevel een portaal toegevoegd naar ontwerp van B.H. Kolenbrander uit Bredevoort, tevens werd het aantal zitplekken in de kerk uitgebreid. In 1950 werd er oorlogsschade aan de kerk hersteld waarbij ook de consistorie werd verhoogd door toevoeging van een verdieping met kap naar een ontwerp van Wim Hebly uit Aalten. Ook de oorspronkelijke orgelgalerij en de preekstoel daaronder werden vernieuwd. In 1955 werden er linksachter toiletten bijgeplaatst, recent is er een aanbouw onder een plat dak achter de consistorie tot stand gekomen.

CULTUURHISTORIE

Op zondag 30 januari 1944 had de Duitse bezetter een razzia voorbereid op de kerken van Aalten. Er werd jacht gemaakt op jonge mannen in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. 48 mannen werden na de dienst in de Christelijk Gereformeerde Kerk en de Westerkerk opgepakt en afgevoerd naar de Koepelgevangenis in Arnhem en het merendeel van de mannen vervolgens naar Kamp Amersfoort.

De razzia maakte veel indruk, zowel in eigen land als daarbuiten. Nog niet eerder in de oorlog vond een dergelijke kerkrazzia in Nederland plaats. The London News schreef op 14 februari 1944: “AALTEN: Bij het uitgaan van de kerk werd een razzia gehouden. 50 ondergedokenen liepen er in! Ook een kerkgang is dus niet meer veilig. Men blijve thuis, al zal dat velen zwaar vallen.”

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)		●●○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●○○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III.	KUNSTHISTORIE		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		●○○
V.	KERKHISTORIE		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
SCORE			**22**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Christelijk Gereformeerde kerk te Aalten is een zaalkerk die in 1924 is gebouwd in een eclectische stijl en naar een ontwerp van B.H. Kolenbrander.

De huidige kerk staat in het midden van een woonwijk, even ten noorden van de dorpskern van Aalten. De kerk onderging in 1998 een grote wijziging. Niet alleen werd de kerk fors uitgebreid met een drietal aanbouwen, ook het uit 1924 daterende gebouw werd van binnen grondig gewijzigd. Hierdoor resteren in het huidige gebouw weinig historische onderdelen en is de erfgoedwaarde relatief laag.
De hoofdbouwmassa en de voorgevel met klokkentorentje hebben voor de omgeving beeldwaarde. De kerk is aangemerkt als karakteristiek.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

CH. GEREFORMEERDE KERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **017** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1924

Oorspronkelijk functie
Christelijk
Gereformeerde kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Christelijk
Gereformeerde kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Christelijk Gereformeerde kerk Aalten
Adres, postcode	Berkenhovestraat 9, 7122 ZX
Wijzigingen	Wijzigingen catechisatielokaal (1952, 1955)
Aanbouwen	Uitbreiding catechisatielokaal (1974, sloop 1998) Toevoeging bijgebouwen (1998)
Architect	B.H. Kolenbrander
Bouwstijl	Nieuw historiserende stijl (neoclassicistische variant)
Status + objectnummer	Karakteristiek
Nagelvaste (wand)kunst	Orgel
Kunstenaars	-
Inventaris	Orgel (1977), kansel (1998)
Terrein en terreinafscheiding	Het kerkterrein grenst aan achtertuinen en parkeerplaatsen, waarvan afgescheiden door heggen en schuttingen.
Bronnen	Reliwiki nr.: 10822. H.J. Houwers e.a., Vanwege zijn trouw, 1997.

CHRISTELIJK GEREFORMEERDE KERK | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

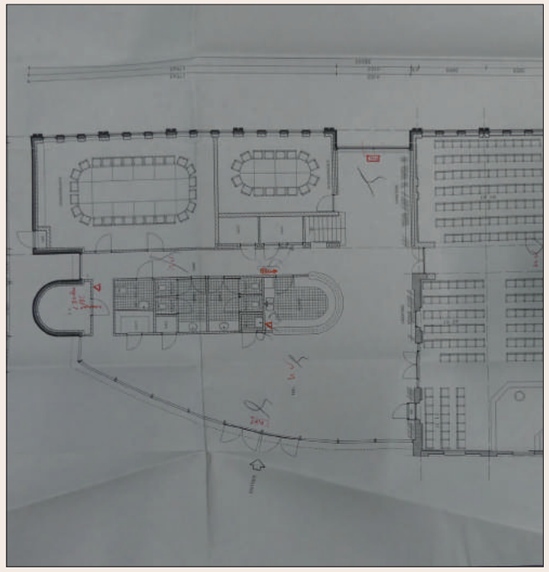
GEBOUW, EXTERIEUR

De Christelijk Gereformeerde kerk te Aalten is een zaalkerk die in 1924 tot stand is gekomen. Architect B.H. Kolenbrander was verantwoordelijk voor het ontwerp van de kerk in eclectische stijl. Het kerkgebouw uit 1924 heeft bakstenen gevels en daarop een zadeldak. De symmetrische voorgevel bevat rondboogvensters, een klimmend boogfriesje en een kleine geveltoren. Het oorspronkelijke kerkgebouwtje is vier traveeën diep en wordt beëindigd door een recht gesloten koor. Sinds 1998 is het kerkgebouw aan twee zijden omgeven door aanbouwen. Twee bakstenen aanbouwen hebben een zadeldak en het zuidoostelijke entreegebouw heeft een plat dak en gevels bestaande uit gekoppelde vensters.

INTERIEUR

Het huidige interieur is grotendeel het resultaat van de forse uitbreiding van de kerk in 1998. Oorspronkelijk bevond de preekstoel zich tegen de zuidmuur en het orgel boven de ingang in de noordmuur. Sinds 1998 is de oriëntatie een kwartslag gedraaid en richten de kerkgangers zich op de preekstoel die tegen de oostmuur staat. Het kerkgebouw uit 1924 vormt sinds 1998 samen met de westelijke aanbouw een ongedeelde kerkruimte door de sloop van de westmuur hiertussen. Het orgel is in 1977 geleverd door de firma K.B. Blank & Zoon uit Herwijnen en diende aanvankelijk als balustrade-orgel. In 1998 werd het klavier verplaatst en op een basis gezet zodat het naast de kansel kon staan. De huidige kansel dateert uit 1998. In de open dakstoel zijn de drie spanten (zogenaamd springwerk) van de kapconstructie uit 1924 zichtbaar, met daartussen een plafond van schrootjes. Ten zuiden van de kerk bevinden zich een entree en vergaderruimte die in 1998 tot stand zijn gekomen.

Bouwtekening 1997 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1997-44).

Bouwtekening 1924 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1924-28).

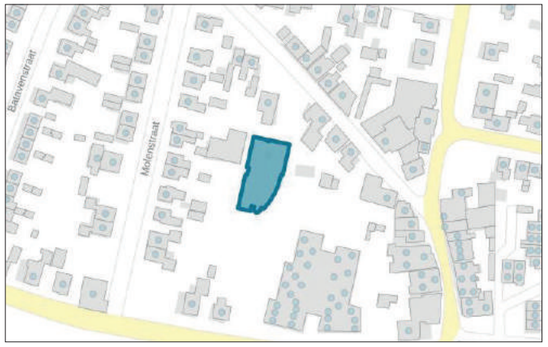

RUIMTELIJKE CONTEXT

Het kerkgebouw bevinden zich in het midden van de woonwijk, even ten noorden van de dorpskern van Aalten.
Het aan achtertuinen grenzende kerkterrein is afgescheiden door heggen. Ten westen van kerk staat een voormalige werkschuur die ten behoeve van kerkelijke functies is omgebouwd en nu de naam Molenschuur draagt. Ten zuiden en oosten van de kerk liggen twee parkeerterreinen, bereikbaar via de Varsseveldsestraatweg.

‘ZOWEL DE OUDE KERKTOREN ALS HET LATER GEBOUWDE SCHIP ZIJN VORMGEGEVEN IN EEN VOOR DE BOUWPERIODE TYPERENDE BOUWSTIJL’

KERKHISTORIE

De Christelijk Gereformeerde Gemeente te Aalten heeft haar oorsprong in de gereformeerde afsplitsing in 1834 uit de Hervormde kerk. Samen met gereformeerden uit Varsseveld en Bredevoort kwam men aanvankelijk bijeen in verschillende boerderijen. De Dolerenden, die zich in 1886 eveneens van de Hervormde kerk hadden losgemaakt, verenigden zich in 1892 met de gereformeerden. Door een breuk onder de Aaltense gereformeerde gemeenschap in 1897, wordt dat jaar als oprichtingsdatum van de huidige gemeente gezien.

BOUWHISTORIE

De kerk is in 1924 gebouwd naar een ontwerp van architect H.B. Kolenbrander, mogelijk achter een bestaande kerk die toen gesloopt werd. Het kerkgebouw werd in een destijds al tamelijk ouderwetse eclectische stijl vormgegeven, die vooral gangbaar was in de negentiende eeuw. Kolenbrander zocht bij zijn ontwerp inspiratie bij het negentiende-eeuwse neoclassicisme, hierbij mogelijk verwijzend naar de periode waarin de Gereformeerde kerk haar oorsprong had.
De architectuur vertoony in grote lijnen overeenkomsten met de Westerkerk in Aalten uit 1891. Achter de kerk werd gelijktijdig een catechisatielokaal gebouwd, die in 1952 en 1955 kleine wijzigingen onderging. Het catechisatielokaal werd rond 1974 vergroot als jeugdruimte om vervolgens in 1998 gesloopt te worden. In dat jaar werd de kerk naar een ontwerp van Van Duivenbode Borkent Architecten uit Apeldoorn fors uitgebreid door aanbouwen tegen de west- en zuidgevel van de oorspronkelijke kerkruimte uit 1924. Ook de oriëntatie van de binnenruimte van de kerk werd hierbij een kwartslag gedraaid.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●●
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●●●
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	●○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●●○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●●●
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●○
SCORE		**39**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De rooms-katholieke Heilige Helenakerk in Aalten is een grotendeels uit 1950-1952 daterende neoromaanse driebeukige basiliek. De neoromaanse architectuur is typerend voor de traditionalistische wederopbouwkerken. Het onderste deel van de toren is het restant van een oudere neogotische kerk, ontworpen door Alfred Tepe die in 1945 als gevolg van een bombardement zwaar beschadigd raakte.

De twee belangrijkste bouwfasen zijn in het exterieur, interieur en ook in de religieuze kunst goed herkenbaar. Het huidige kerkensemble, bestaande uit kerkgebouw met toren, pastorie, tuin en kerkinterieur is zeer gaaf en authentiek en heeft daarom een hoge beeldwaarde. Het schip van de kerk en een groot deel van de religieuze kunst is waardevol als gaaf wederopbouwensemble en het neoromaanse schip is van waarde als onderdeel van het oeuvre van architect Jan van Dongen.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

HEILIGE HELENAKERK | AALTEN

OBJECTNUMMER: **009** DATUM: **14-07-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Driebeukige basiliek

Bouwjaar/periode
1894-1895 en
1950-1952

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Katholieke kerk
tot uiterlijk 2026

KENMERKEN

Eigenaar	St. Ludgerparochie Toekomst: particulier bezit
Adres, postcode	Dijkstraat 11, 7121 ES
Wijzigingen	2003: Toevoeging parochiecentrum
Aanbouwen	-
Architect	Alfred Tepe (1894) en Jan van Dongen (1950)
Bouwstijl	Neogotiek (toren) en Neoromaans (schip en toren)
Status + objectnummer	Gemeentelijk Monument
Nagelvaste (wand)kunst	Kroonluchters, kerkbanken, glas-in-lood, absis en Mariakapel, kandelaars, lezenaars, celebratiealtaar, orgel
Kunstenaars	E. Brom, H.Kriek, O. Van Nispen tot Pannerden
Inventaris	Kruiswegstatie, beelden, knielbank, priesterbank, doopvont. Overige roerende inventaris niet geïnventariseerd.
Terrein en terreinafscheiding	Het kerkterrein is van de Dijkstraat afgescheiden door de waterloop van de Boven Slinge en via een brug hierover te bereiken. Aan de andere zijden van het kerkterrein grenzen woningpercelen.
Bronnen	J.A. Chr. de Graaf e.a., Erfenis voor vandaag en Morgen, 2009; Reliwiki nr.: 10830; Kerkencollectie digitaal, 10877, Museum Catharijneconvent, 2019.

HEILIGE HELENAKERK | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De rooms katholieke Heilige Helenakerk in Aalten is een driebeukige basiliek van acht traveeën diep met driezijdige absis.

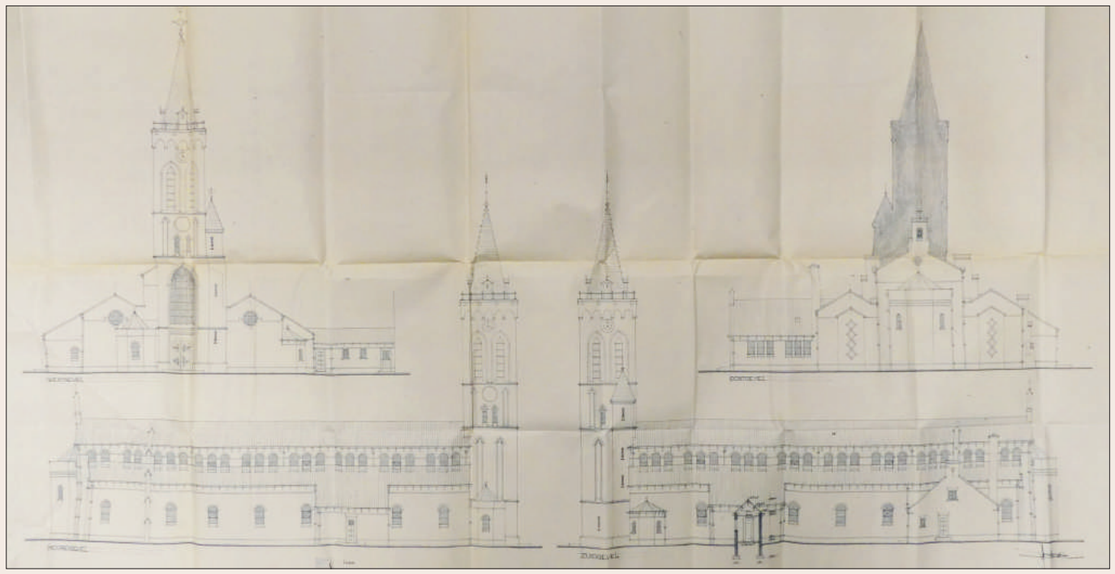
De toren bestaat uit vier geledingen met daarop een sobere spits. De toren heeft een neogotische stijl, het schip een neoromaanse stijl. Op de middenbeuk van het schip zit een zadeldak, de zijbeuken zijn gedekt door lessenaardaken. De gevels zijn opgetrokken in baksteen. Rechts van de kerk staat de pastorie die middels een gang met de kerk is verbonden. Links van de toren staat een kleine Mariakapel die van de buitenzijde bereikbaar is.

INTERIEUR

Het interieur bestaat uit een driebeukige ruimte. Het middenschip heeft een open dakstoel, de gordingenkap wordt gedragen door houten A-spanten. De wanden zijn uitgevoerd in schoon metselwerk en de kolommen in de arcades zijn van natuursteen.

Het huidige interieur bevat een grote hoeveelheid nagelvaste roerende religieuze kunstwerken. Een aantal stukken dateren uit de vooroorlogse periode waarin de kerk een neogotische schip had: kruiswegstatie (1860), beelden (1875-1900), knielbank en priesterbank (1895), kroonluchters (1901), doopvont (1904). Na de wederopbouw van het schip is er opnieuw veel kerkinterieur aangeschaft: kerkbanken (1952), glas-in-lood absis en Mariakapel (1952, O. Van Nispen tot Pannerden), kandelaars en lezenaars. Ook is het oude altaar in 1952 omgebouwd tot een celebratiealtaar (E. Brom). Meer recente toevoegingen zijn: orgel (1985, H. Kriek). Verder behoren het kerkzilver, kazuifels en vaandels uit de late 19e en 20e eeuw tot het roerende kerkinterieur.

Westzijde en toren (boven) en noordgevel (onder) op een tekening van architect Jan van Dongen, 1950 (bouwdossier gemeente Aalten, 1950-165)

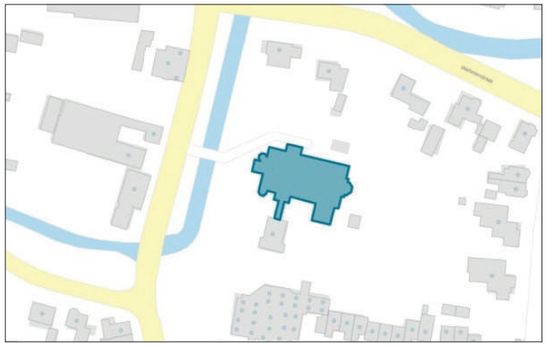

RUIMTELIJKE CONTEXT

De kerk is gelegen aan de Dijkstraat die de zuidelijke toegangsweg tot Aalten vormt. Het gebouw is niet geheel zuiver georiënteerd op het oosten. Rechts van de kerk ligt de pastorie waarmee de kerk middels een gang verbonden is. Rondom de voorzijde van de kerk en pastorie ligt een tuin bestaande uit borders met sierplanten en een gazon en een Christusbeeld. Achter de kerk bevind zich een (nu verwilderde) tuin met een bijgebouwtje uit 1919.

‘ARCHITECT JAN VAN DONGEN GAF HET NIEUWE ROMAANSE KERKSCHIP EEN SOBERE EN HELDERE OPZET’

KERKHISTORIE

De Oude Helenakerk vormde de oorspronkelijke kerk onder het bisdom Münster. Na de reformatie, die in Aalten rond 1600 geleidelijk doorzette, maakten de katholieken gebruik van grenskapellen in Duitsland en een schuur in Bocholt. Pas vanaf 1798 konden de Aaltense katholieken weer kerken in hun eigen dorp in een huis aan de Kerkstraat, waarna in 1801 de bouw van een eigen kerkgebouw volgde. Deze bleek na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie te klein waarop men een nieuwe kerk aan de Dijkstraat bouwde. De Helenakerk maakt sinds 2010 deel uit van de parochie St. Ludger en is in 2019/2020 verkocht.

BOUWHISTORIE

In 1859 werd een waterstaatskerk aan de overkant van de straat gebouwd die in 1893 afbrandde. Een nieuwe neogotische kerk naar een ontwerp van Alfred Tepe verrees tussen 1894-1895 op de plek van de huidig kerk. Deze kerk werd bij een bombardement op 28 januari 1945 zwaar beschadigd. De onderste twee geledingen van de toren zijn een restant van de neogotische kerk. Het overige gebouw is in 1950-1952 herbouwd naar een ontwerp van Jan van Dongen (1896-1973), aannemer was S.J. van de Kemp uit Silvolde. Jan van Dongen was een belangrijke vernieuwer van kerkbouw in Nederland tijdens de wederopbouwperiode. In 2003 is in de westzijde van de kerk een parochiecentrum en vergaderruimte in de kerk geplaatst, een deel van de kerkbanken is hierdoor verwijderd.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	○○○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●○○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●○○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●○○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●○○
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	○○○
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●○○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	○○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	○○○
SCORE		**10**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

Het vergaderlokaal van de Christengemeente De Meiberg te Aalten is een klein zaalgebouw met een lager bijgebouw uit 1963 naar een ontwerp van J.C. Sprey met een bijgebouw uit 2002.

Het kerkterrein in het noorden van Aalten ligt enigszins verscholen te midden van woningpercelen. Het sobere vergaderlokaal heeft een relatief lage erfgoedwaarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

DE MEIBERG | AALTEN

OBJECTNUMMER: **015** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalgebouw

Bouwjaar/periode
1963

Oorspronkelijk functie
Vergaderlokaal
Christengemeente

Latere functie
-

Huidige functie
Vergaderlokaal
Christengemeente

KENMERKEN

Eigenaar	Christengemeente De Meiberg
Adres, postcode	Meiberg 23-1, 7121 AN
Wijzigingen	Wijzigingen detaillering
Aanbouwen	Zalen noordzijde (2002)
Architect	J.C. Sprey
Bouwstijl	Shakehands
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het kleine kerkterrein is gelegen tussen woningen en grenst aan achtertuinen waarmee deze door middel van schuttingen is afgescheiden.
Bronnen	Reliwiki nr.: 10826

DE MEIBERG | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

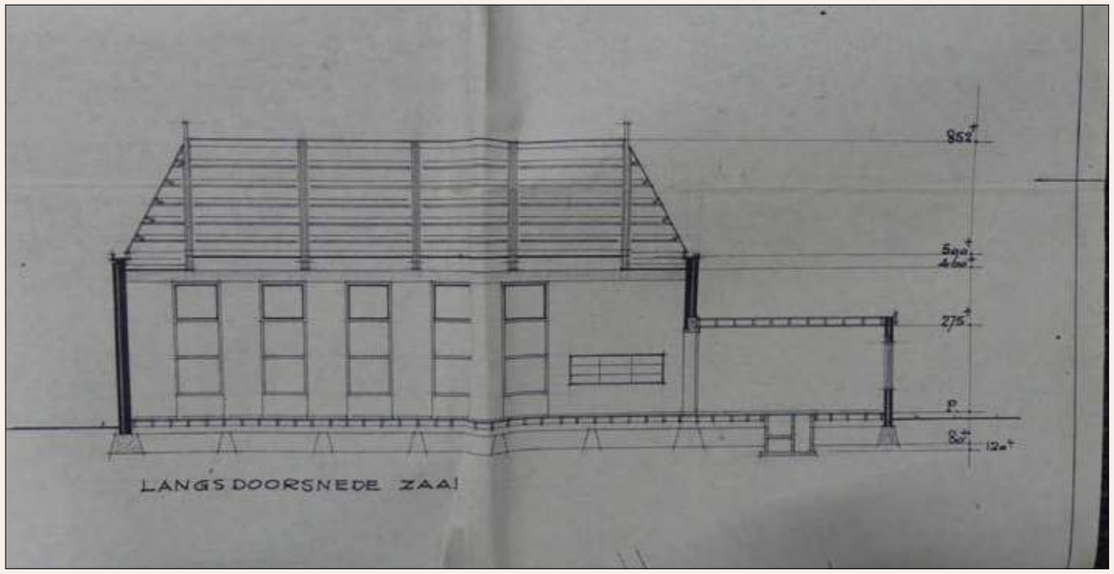
GEBOUW, EXTERIEUR

Het vergaderlokaal van de Christengemeente De Meiberg te Aalten is een klein zaalgebouw uit 1963 naar een ontwerp van J.C. Sprey. Het ontwerp is uitgevoerd in een mengvorm van traditionele en moderne elementen, ook wel als “shakehands” bekend. Het bakstenen hoofdgebouw heeft een rechthoekige opzet, één bouwlaag en een fors, met pannen gedekt schilddak. De gevels zijn gemetseld in een Vlaams verband. In de lange gevel vijf hoge vensters, omgeven door bakstenen rollagen. De ramen zijn niet meer oorspronkelijk. Het portaal waarachter zich de garderobe bevindt is ondergebracht in een lager bouwdeel met plat dak, dat haaks op de voorgevel is geplaatst.

INTERIEUR

In het hogere hoofdgebouw is de grote zaal ondergebracht die ingericht is op muzikaal omlijste vieringen. Het lagere gebouw bevat de garderode en enkele voorzieningen.
In 2002 is er een laag gebouw aan de noordzijde bijgeplaatst waarin zich twee vergaderlokalen bevinden. De kap van het hoofdgebouw bestaat uit een gordingenkap gedragen door driehoeksspanten met vallende diagonalen.

Bouwtekening 1963 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1963-205).

RUIMTELIJKE CONTEXT

Het vergaderlokaal ligt tegen de noordelijke dorpsrand van Aalten. Het kerkterrein is gelegen tussen woningpercelen en grenst aan achtertuinen waarmee deze door middel van schuttingen is afgescheiden.

‘HET KERKTERREIN IN HET NOORDEN VAN AALTEN LIGT ENIGSZINS VERSCHOLEN TE MIDDEN VAN WONINGPERCELEN’

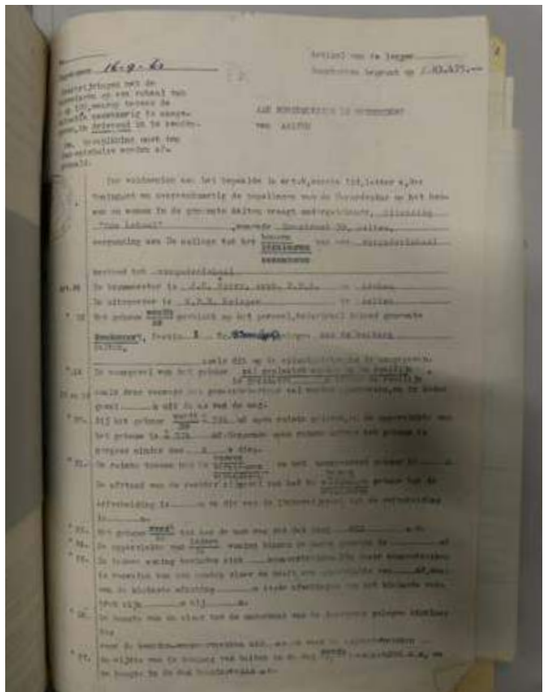

KERKHISTORIE

De Christengemeente van De Meiberg te Aalten is vermoedelijk in de jaren zestig van de twintigste eeuw ontstaan.

BOUWHISTORIE

Het vergaderlokaal is in 1963 tot stand gekomen naar een ontwerp van de Arnhemse architect J.C. Sprey. Opdrachtgever was de Stichting “Ons Lokaal”, destijds gevestigd aan de Damstraat in Aalten. In opzet en vormgeving is het gebouw kenmerkend voor de naoorlogse periode. Naderhand zijn verschillende wijzigingen uitgevoerd, zowel aan het exterieur als het interieur. In 2002 is er op de noordzijde van het terrein een lage aanbouw bijgebouwd, in opdracht van de Stichting Ons Vergaderlokaal.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		○○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		○○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)		○○○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		○○○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		○○○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		○○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		○○○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		○○○
III.	KUNSTHISTORIE		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V.	KERKHISTORIE		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●○○
SCORE			**5**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Koninkrijkszaal van Jehova's Getuigen te Aalten is een langwerpig eenlaags bakstenen gebouw. De voorganger van het eenvoudige en doelmatige gebouw is in 1975-1976 geplaatst als houten noodlokaal afkomstig van een ziekenhuis.

Later zijn de wanden versteend waarbij de oorspronkelijke eenlaags opzet behouden is. Zowel het relatief recente gebouw als de sobere inrichting van de Koninkrijkszaal heeft geen bijzondere architectuurhistorische, situationele en cultuurhistorische waarden.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

KONINKRIJKSZAAL | AALTEN

OBJECTNUMMER: **029** DATUM: **22-10-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Eenlaags
gebouw

Bouwjaar/periode
1975-1976

Oorspronkelijk functie
Koninkrijkszaal
Jehova's Getuigen

Latere functie
-

Huidige functie
Koninkrijkszaal
Jehova's Getuigen

KENMERKEN

Eigenaar	Stichting Koninkrijkszaal Aalten
Adres, postcode	Slaadreef 4, 7121 JG
Wijzigingen	-
Aanbouwen	Fietsenstalling (1998)
Architect	-
Bouwstijl	-
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het langwerpige terrein aan de Sladreef bestaat voornamelijk uit verharding en is van de straat afgescheiden door een lage heg en van de woningpercelen erachter met heggen en schuttingen.
Bronnen	Reliwiki nr.: 10828

KONINKRIJKSZAAL VAN JEHOVAH'S GETUIGEN | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De Koninkrijkszaal van Jehova's Getuigen te Aalten is een langwerpig eenlaags gebouw uit 1975-1976 met daarop een flauw hellend zadeldak met bitumendekking en overstek. In de bakstenen muren zitten enkele openingen voor deuren en ramen. De iets uitkragende topgevels zijn beplaat.

INTERIEUR

De kern van het sobere gebouw vormt de grote vergaderzaal waarin de diensten, of zoals door de gemeenschapsleden aangeduid: de vergaderingen gehouden worden. De losse stoelen in deze ruimte staan opgesteld in de richting van een podium waarop een spreekgestoelte staat. Achter de grote vergaderzaal bevindt zich een tweetal kleine ruimtes. De voorzieningen zoals toiletten en een kleine keuken zijn te bereiken via een dwarsgang.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Koninkrijkszaal ligt tegen de oostelijke rand van de bebouwde kom van Aalten. Het langwerpige gebouw is georiënteerd op de straat waaraan deze ligt. Ten zuiden van het terrein stroomt de Keizersbeek. Het langwerpige terrein aan de Slaadreef bestaat voornamelijk uit halfverharding en is van de straat afgescheiden door een lage heg met hek en van de woningpercelen erachter met heggen en schuttingen.

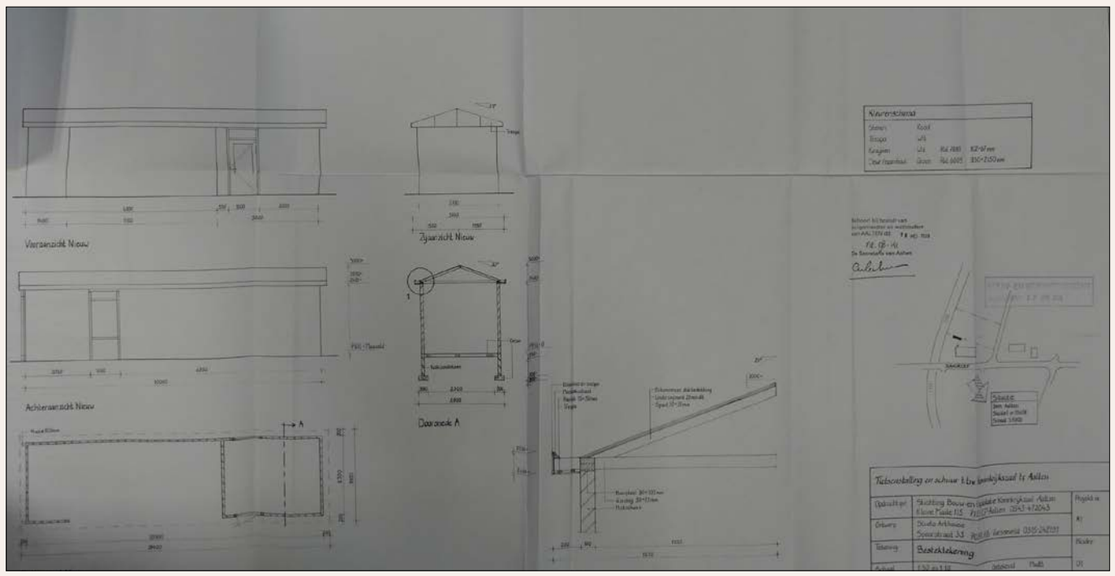
'DE KONINKRIJKSZAAL VAN JEHOVA'S GETUIGEN TE AALTEN IS EEN LANGWERPIG EENLAAGS GEBOUW UIT 1975-1976'

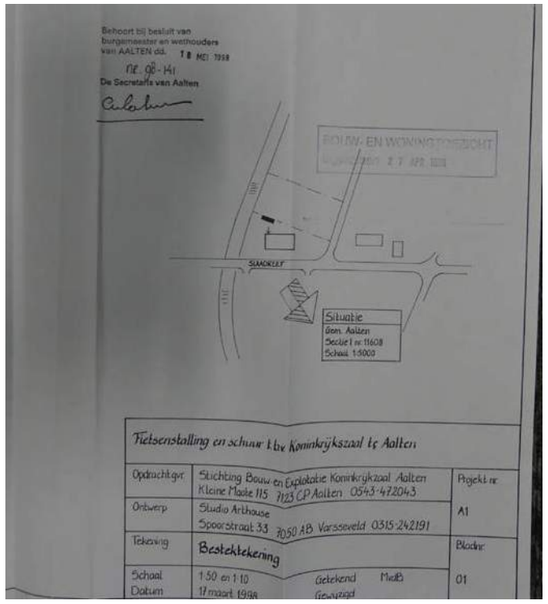
Bouwtekening van de fietsenstalling uit 1998 (ECAL, bouwdossier Aalten 1998-141).

KERKHISTORIE

De Jehovabeweging is een christelijke gemeenschap die in 1830 in de Verenigde Staten is ontstaan als afscheiding van de adventisten. De Aaltense gemeenschap, waaronder bijvoorbeeld ook Bredevoort en Lichtenvoorde vallen, heeft sinds 1976 een eigen onderkomen op het huidige terrein.

BOUWHISTORIE

Rond 1975-1976 kreeg de Jehovagemeenschap de mogelijkheid een houten eenlaags noodlokaal te verwerven van een ziekenhuis waarmee de gemeenschap van een eenvoudig onderkomen aan de Slaadreef was voorzien. Later zijn de gevels opnieuw opgetrokken in steen waarbij de opzet van het noodlokaal gehandhaafd bleef. Een sobere en doelmatige gemeenschapsruimte is in lijn met de levensbeschouwelijke opvattingen van de Jehova's Getuigen. Behoudens de toevoeging van een eenvoudige fietsenstalling achter op het terrein in 1998 heeft het gebouw geen wijzigingen ondergaan.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)	●●○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●●○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●●○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	●○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●●●
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●●●
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●●
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
SCORE		**36**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Aaltense synagoge is een compact eclectisch gebouw uit 1857. Het gebouw ligt ingeklemd tussen de belendende bebouwing aan de Stationsstraat nabij de dorpskern van Aalten.

Met name door de omlijsting rondom de hoofdingang is het gebouw herkenbaar als synagoge. Het exterieur dateert behoudens het restauratiewerk grotendeels uit 1857, het interieur is het resultaat van herstel uit 1950 hoewel ook oudere onderdelen aanwezig zijn. De synagoge is waardevol vanwege het als joods gebedshuis herkenbare exterieur en interieur.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
SYNAGOGE | AALTEN

OBJECTNUMMER: **019** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1857

Oorspronkelijk functie
Synagoge

Latere functie
-

Huidige functie
Expositieruimte, incidenteel religieus gebruik

KENMERKEN

Eigenaar	Stichting Vrienden van de Aaltense Synagoge
Adres, postcode	Stationsstraat 7, 7122 AR
Wijzigingen	Restauraties (1927, 1950, 1986)
Aanbouwen	Toiletten achterzijde (1986)
Architect	-
Bouwstijl	Eclecticisme
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	Terrazzovloer, teba, hechal (1950), vrouwengallerij, mikwe
Kunstenaars	-
Inventaris	Losse inventaris , niet nader geïnventariseerd
Terrein en terreinafscheiding	De synagoge is ingeklemd tussen de belendende bebouwing aan de Stationsstraat, rondom het driehoekige voortuintje staat een hekwerk op voetmuurtje.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 10832. H.J.M. Peterse, redengevende omschrijving Stationsstraat 7 Aalten, 1999. Van Voolen en Meijer, Synagogen van Nederland, 2006.

AALTENSE SYNAGOGE | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

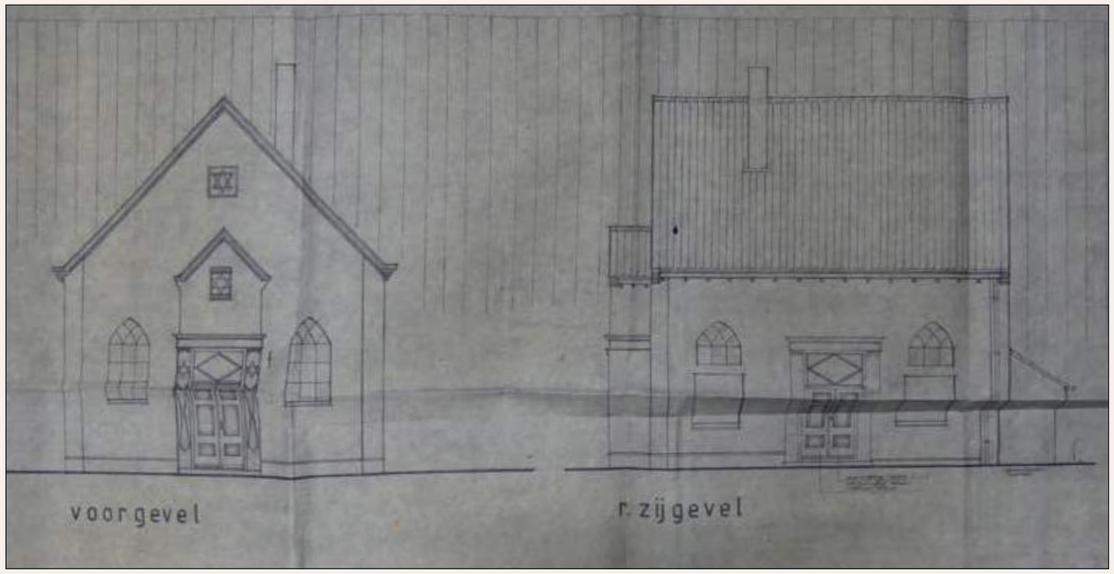
GEBOUW, EXTERIEUR

De Aaltense synagoge is een betrekkelijk compact eclectisch gebouw uit 1857. Het is een zaalgebouw met een met pannen gedekt zadeldak. De vrij sobere voorgevel aan de Stationsstraat is karakteristiek. In de bakstenen puntgevel bevinden zich twee spitsboogramen ter weerszijde van het risalerende entreeportaal. Met siermetselwerk is een davidster in de top van de gevel aangebracht. Rondom de deur met bovenlicht zit een fraaie houten omlijsting bestaande uit Ionische pilasters met daarboven een lijst met Hebreeuwse spreuk. De linker zijgevel is gesloten, in de rechter zijgevel zitten twee gedeeltelijk dichtgezette spitsboogvensters en een deur naar de vrouwengalerij. In 2000 is er in de linker blindnis een gedenkplaat geplaatst ter nagedachtenis aan de uit Aalten afkomstige joden die tijdens de Holocaust omgekomen zijn.

INTERIEUR

De synagoge bestaat van binnen uit een compacte bijna vierkante ongedeelde ruimte met een vrij compleet en zeer herkenbaar synagoge-interieur. In de terrazzovloer is een davidster in mozaïek aangebracht. Centraal in de ruimte staat de teba (bima) waarin de torarol wordt voorgedragen en tegen de oostmuur staat de hechal (ark) waarin de torarollen worden bewaard, beiden daterend uit 1950. In de westzijde bevindt zich de vrouwengalerij die oorspronkelijk een eigen ingang in de westmuur had. Tegen de zuidwesthoek bevindt zich een mikwe onder het vloerniveau waarin rituele reinigingen plaatsvonden. De torarollen zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog verstopt waarmee vernietiging is voorkomen. In vitrines staan joodse religieuze voorwerpen tentoongesteld. De kap bestaat uit ten minste vier spanten waarvan de ijzeren trekstangen in de ruimte zichtbaar zijn.

Bouwtekening 1986 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1986-88).

‘TIJDENS DE BOUW IN 1857 TELDE DE GEMEENSCHAP ZO’N 80 LEDEN’

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Aaltense synagoge ligt in de dorpskern van Aalten. Het vrijstaande pand wordt door twee smalle steegjes gescheiden van de belendende bebouwing aan de Stationsstraat. De voorgevel is iets terug gelegen ten opzichte van de rooilijn en wijkt hier qua oriëntatie vanaf waardoor er een driehoekige voortuin is ontstaan. Rondom deze voortuin staat een metalen hekwerk op een bakstenen voetmuurtje. Links van de synagoge staat een in 1926 gebouwd woonhuis, gebouwd voor de joodse voorganger (chazan) waarin ook de joodse school zat. Dit linker pand werd in 1945 verkocht en is nog altijd herkenbaar aan de davidster van siermetselwerk in de voorgevel.

KERKHISTORIE

Ten tijde van de bouw van de synagoge in 1857 telde de joodse gemeenschap zo’n tachtig leden. In de Tweede Wereldoorlog kwam ongeveer de helft van de gemeenschap om en verhuisde een groot deel van de overlevenden. Het pand wordt momenteel beheerd door de Stichting Vrienden van de Aaltense Synagoge die naast een permanente expositie over het joodse geloof ook tijdelijke tentoonstellingen organiseert. Incidenteel wordt het gebouw ook nog als gebedsruimte gebruikt.

BOUWHISTORIE

Het gebouw is in 1857 als synagoge gebouwd. In 1927 is de synagoge gerestaureerd onder leiding van J.B. Bikkink waarbij mogelijk het bovenste deel van de voorgevel (met davidster) vernieuwd is. In de Tweede Wereldoorlog is het interieur en inventaris gedeeltelijk verwoest en deed het gebouw dienst als munitie-opslag. Het interieur is in 1950 weer hersteld naar plannen van A. Aznowicz. In 1986 is het interieur gewijzigd en een toilet toegevoegd aan de achterzijde naar een plan van architectenbureau Hebly uit Aalten.

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		○○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)		○○○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●○○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		○○○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		○○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●○○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●○○
III.	**KUNSTHISTORIE**		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V.	**KERKHISTORIE**		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●○○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●○○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
SCORE			**6**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De voormalige kerk van de Nederlandse Protestanten Bond, afdeling Aalten is een in 1964 in traditionele stijl verbouwd voormalig schoolgebouw. Het vooraanzicht bestaat uit een sobere bakstenen puntgevel met een opmerkelijk hoog rookkanaal links daarvan. De vensterdetails zijn vernieuwd. Het gebouw bevat geen kerkelijk interieur en heeft een lage erfgoedwaarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

KERK NEDERLANDSE PROTESTANTEN BOND | AALTEN

OBJECTNUMMER: **020** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Aalten,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

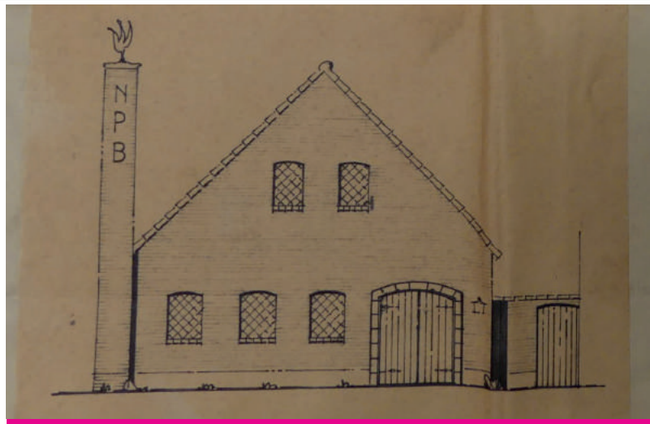
Bouwjaar/periode
1964

Oorspronkelijk functie
School

Latere functie
NPB kerk

Huidige functie
Documentatiecentrum,
Noabershuus

KENMERKEN

Eigenaar	Euregionaal Historisch Documentatiecentrum Aalten
Adres, postcode	Prinsenstraat 27, 7121 AE
Wijzigingen	Herbouw voorhuis (1964)
Aanbouwen	-
Architect	-
Bouwstijl	Traditionalisme
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het pand is ingeklemd tussen de belendende bebouwing, door de ligging achter de rooilijn is voor het pand een bestraat pleintje gecreëerd.
Bronnen	Reliwiki nr.: 10825, www.hdcaalten.nl, archiefinleiding ECAL, 0435.

KERK NEDERLANDSE PROTESTANTEN BOND | AALTEN

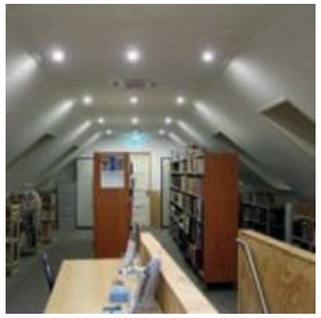
KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De voormalige kerk van de Nederlandse Protestanten Bond is een in 1964 verbouwd voormalig schoolgebouw. Tussen 1964 en 2010/2016 deed het gebouw dienst als kerk van de NPB. Het pand bestaat uit twee delen, beiden overkapt door een zadeldak. In de in gele baksteen gemetselde voorgevel bevinden zich enkele getoogde vensters met vernieuwde invullingen en rechts een brede toegangsdeur. Het hoge bakstenen rookkanaal tegen de linkerzijde van de voorgevel is een opvallend accent.

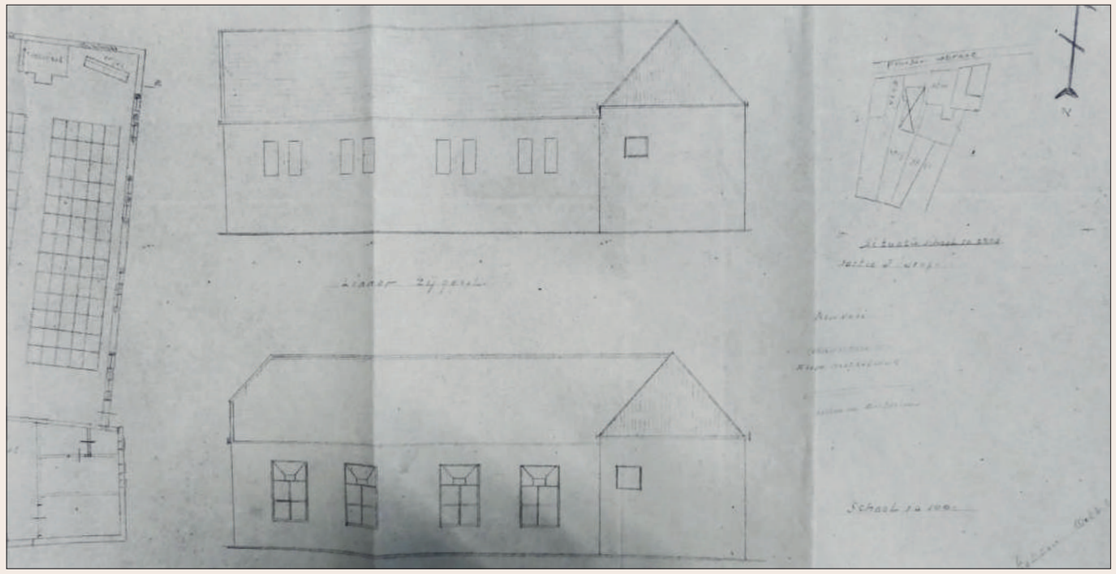
INTERIEUR

Het interieur kon tijdens de inventarisatie niet bezocht worden. Volgens de huidige gebruiker resteert er niets van het kerkelijke interieur.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De voormalige NPB kerk ligt tegen de noordelijke rand van de historische dorpskern van Aalten. Het pand is ingeklemd tussen de belendende bebouwing aan de Prinsenstraat en ligt enkele meters achter de rooilijn waardoor voor de voorgevel een klein bestraat pleintje is gecreëerd. Ter weerszijde van het gebouw liggen twee smalle private steegjes die met deuren zijn afgesloten.

‘HET PAND AAN DE PRINSENSTRAAT DIENDE OORSPRONKELIJK ALS KLEUTERSCHOOL’

KERKHISTORIE

De Nederlandse Protestanten Bond is in 1870 ontstaan vanuit de Nederlandse Hervormde Kerk als kerkstroming die zich los van de bestaande kerken wilde organiseren maar waarvan de leden gelijktijdig ook lid konden blijven van andere kerkgenootschappen. De Aaltense vereniging werd in 1887 opgericht als Nederlandse Protestantenbond, afdeling Aalten. In 1993 wordt de naam gewijzigd in Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB, afdeling Aalten – Winterswijk. In 2010 wordt de afdeling opgeheven door een fusie tot ‘Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB, Afdeling Varsseveld en Omstreken”.

BOUWHISTORIE

Het pand aan de Prinsenstraat diende oorspronkelijk als kleuterschool, die nog in 1948 was verbouwd in opdracht van het Departement Aalten van de Maatschappij tot Nut van ’t Algemeen Aalten. Rond 1961 kocht de NPB afdeling Aalten de kleuterschool. Het gebouw bestond toen uit een langwerpig gedeelte met daarvoor een dwars gedeelte, die samen een geknikte T-vormige plattegrond vormden. Rond 1964 werd het voorste gedeelte gesloopt en vervangen door het huidige bouwdeel met puntgevel. Het achtergedeelte werd gehandhaafd. Op de hoge schoorsteen stonden de letters “NPB”. Wat betreft de voorgevel valt op dat de oorspronkelijke ramen met glas-in-lood zijn vervangen door nieuwe ramen. Na de kerkelijke fusie in 2010 is het pand afgestoten en doet sinds 2016 dienst als Euregionaal Historisch Documentatiecentrum.

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1. deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●●
2. wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●●
3. bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)		●●●
4. ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●●○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1. voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●●
2. voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●○
3. wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4. wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●●
III. KUNSTHISTORIE		
1. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●●○
2. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●●●
3. vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		●○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1. aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●●●
2. aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		●●●
V. KERKHISTORIE		
1. herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●●
2. uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1. uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●●
2. uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●●
SCORE		**45**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde ●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde ●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde ●○○
		geen waarde / nvt ○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Liborius- of Dorpskerk te Dinxperlo is een laatgotische pseudobasiliek. Het schip is in 1509 gebouwd tussen de toren uit 1400 en het koor uit het eind van de vijftiende eeuw. Het gebouw is voor de regio belangrijk voorbeeld van laatmiddeleeuwse dorpskerkbouw.

De kerk met toren is een beeldbepalende landmark midden in de historische dorpskern van Dinxperlo. Het vrijstaande gebouw ligt midden op het centrale dorpsplein. Het interieur van het kerkgebouw wordt gekenmerkt door een hoge mate van historische gelaagdheid. Bijzonder en zeldzaam zijn de restanten van zestiende-eeuwse muurschilderingen. De Liboriuskerk heeft een hoge monument-waarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

LIBORIUSKERK | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **024** DATUM: **16-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo, gemeente Aalten

Bouwtype
Pseudobasiliek

Bouwjaar/periode
1400-1509

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Protestantse kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Protestantse gemeente Dinxperlo (schip), Gemeente Aalten (toren)
Adres, postcode	Markt 2, 7091 CJ
Wijzigingen	Verhoging toren (1545); Pleistering (1830-1831); Restauratie (1948-1951).
Aanbouwen	-
Architect	-
Bouwstijl	Gotisch
Status + objectnummer	Rijksmonument (nr 12915 en 12916)
Nagelvaste (wand)kunst	Muurschilderingen (2e kwart 16e eeuw), preekstoel (1694), orgel (1707 en 1830), banken zijbeuken (?)
Kunstenaars	W. en B. van Gulick, H. Velderhoff, C.F.A. Naber.
Inventaris	Losse inventaris niet geïnventariseerd maar wel aanwezig.
Terrein en terreinafscheiding	Rondom de vrijstaande kerk ligt een gazon, een lage keermuur markeert de overgang tussen het hoge kerkterrein en het lager gelegen plein.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 11222.

LIBORIUSKERK | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

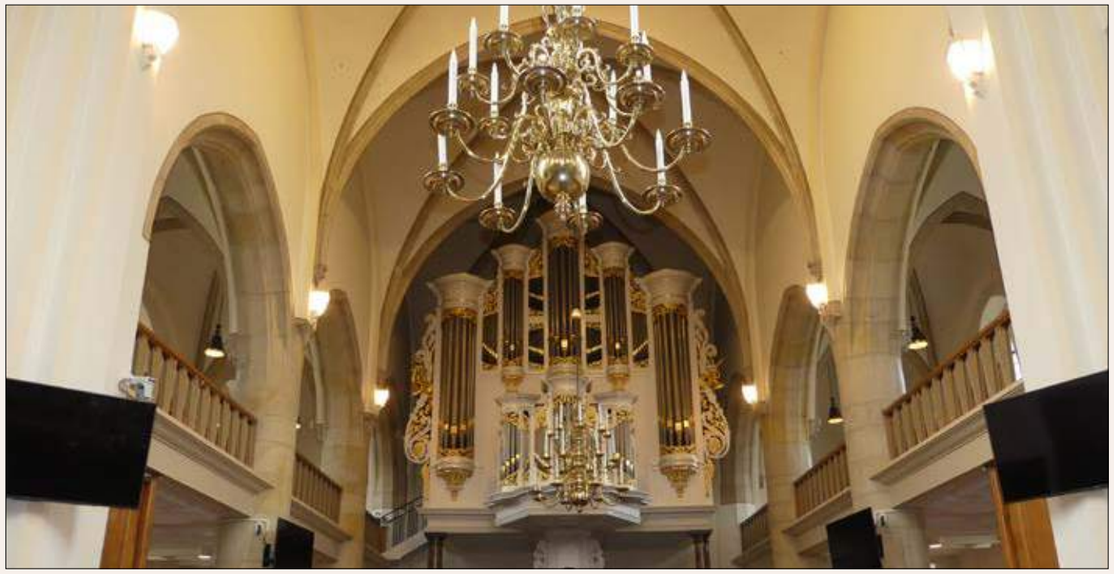
GEBOUW, EXTERIEUR

De Liboriuskerk te Dinxperlo (ook wel bekend als de Dorpskerk) is een laatgotische pseudobasiliek. De toren, het koor en het schip zijn in verschillende fasen tussen 1400 en 1509 tot stand gekomen. De toren heeft romaanse elementen, het schip en koor zijn in laatgotische stijl opgetrokken. Het schip is vijf traveeën diep en heeft een zadeldak. Aan de oostzijde bevindt zich een driezijdig gesloten koor met een schilddak. De overwegend in baksteen opgetrokken gevels worden geleed door gemetselde steunberen, met daartussen ranke spitsboogvormige vensters. Tegen de westgevel staat de kerktoren, opgebouwd uit vier geledingen, met daarop een ingesnoerde naaldspits.

INTERIEUR

De driebeukige kerk bestaat uit een hoge middenbeuk die door een spitsboogvormige arcaden wordt gescheiden van de twee lagere zijbeuken. Op ronde natuurstenen zuilen rusten de kruisribgewelven. De kerk bevat nog drie van de twaalf oorspronkelijke muurschilderingen met voorstellingen van de legende van de Heilige Christoforus en apostel- en heiligenfiguren uit het tweede kwart van de zestiende eeuw. Na de reformatie is de interne oriëntatie van de kerk omgekeerd, de preekstoel staat nu tegen de westmuur van het schip. Willem en Berend van Gulick vervaardigden die preekstoel in 1694. Het forse orgel boven de preekstoel is vervaardigd door Heinrich Velderhoff in 1707 en is in 1830 (grondig) verbouwd door Carl Friedrich August Naber. De twee kaarsenkronen in de hoofdbeuk dateren uit 1775. Lange tijd heeft er rondom de preekstoel een concentrisch bankenplan gestaan. Deze is later verwijderd, nu staan er losse stoelen opgesteld. In de zolders in de zijbeuken en in het koor staan nog altijd (rechte) kerkbanken. In de noordgevel bevond zich vroeger de Heurnse ingang, onder het eerste raam naast de toren. De bewoners uit Suderwick kwamen via de zuidelijke zijbeuk binnen, terwijl de hoofdingang gebruikt werd door de Dinxperlose bevolking.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Liboriuskerk staat midden op het centrale dorpsplein in de historische dorpskern van Dinxperlo. De kerk is niet zuiver op het oosten georiënteerd. Direct rondom het vrijstaande kerkgebouw ligt een gazon met enkele solitaire bomen; een lage gemetelde keermuur markeert de overgang tussen het hoge kerkterrein (vroeger met kerkhof) en het lager gelegen dorpsplein. Links van de kerktoren staat een klein oorlogsmonument op het kerkterrein.

‘DE KERK MET TOREN IS EEN BEELDBEPALENDE LANDMARK MIDDEN IN DE HISTORISCHE DORPSKERN VAN DINXPERLO’

KERKHISTORIE

De kerk was oorspronkelijk bestemd voor de katholieke eredienst en gewijd aan Onze Lieve Vrouwe en Sint Liborius van Le Mans. Rond 1600 werd de kerk Protestants, net als een groot deel van het dorp zelf. De kerk doet nog altijd dienst als Protestantse kerk.

BOUWHISTORIE

Een voorganger van de huidige kerk dateert van rond 1280 en stond op de plek van het huidige koor. Omstreeks 1400 bouwde men een nieuwe toren met romaniserende elementen. Tegen het eind van de vijftiende eeuw begon de bouw van het laatgotische koor, opgetrokken uit tufsteen en baksteen. Later werd het schip tussen het koor en de toren gebouwd waarmee de bouw van de kerk in 1509 voltooid werd. In 1545 werd de toren verhoogd door toevoeging van de bovenste geleding en deze werd van een nieuwe spits voorzien. Rond 1830-1831 werd de kerk aan de buitenzijde gedeeltelijk gepleisterd. De bepleistering is bij de restauratie tussen 1948 en 1951 weer verwijderd.

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
III.	**KUNSTHISTORIE**	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	○○○
V.	**KERKHISTORIE**	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●○○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●○○
SCORE		**23**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De gereformeerde Ontmoetingskerk te Dinxperlo is een traditionalistische zaalkerk uit 1951 naar ontwerp van W. Hebly. Opzet en vormgeving zijn typerend voor de vroege naoorlogse periode.

Het gebouw heeft een markante hoofdvorm en bezit een zorgvuldig uitgevoerde detaillering. Links naast de kerk werd er in 1989 een vrij forse gemeenschapsruimte gerealiseerd. Na de laatste dienst in 2013 is het gebouw anno 2020 in transformatie tot appartementencomplex. Van het oorspronkelijke interieur resteert weinig. De cultuurhistorische waarde van het gebouw schuilt nu met name in het exterieur en de betekenis voor het dorpsbeeld.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

ONTMOETINGSKERK | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **023** DATUM: **16-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1951

Oorspronkelijk functie
Gereformeerde kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Woonhuis

KENMERKEN

Eigenaar	Particulier
Adres, postcode	Bernard IJzerdraatstraat 1, 7091 ZK
Wijzigingen	Vergroting keuken (1965)
Aanbouwen	Aanbouw gemeenschapsruimtes (1989)
Architect	W. Hebly
Bouwstijl	Traditionalisme
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	Herdenkingssteen zuidoostmuur schip (1951)
Kunstenaars	-
Inventaris	Niet aanwezig
Terrein en terreinafscheiding	Het kerkterrein is van de omliggende woonpercelen afgescheiden middels schuttingen en heggen.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki.

ONTMOETINGSKERK | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

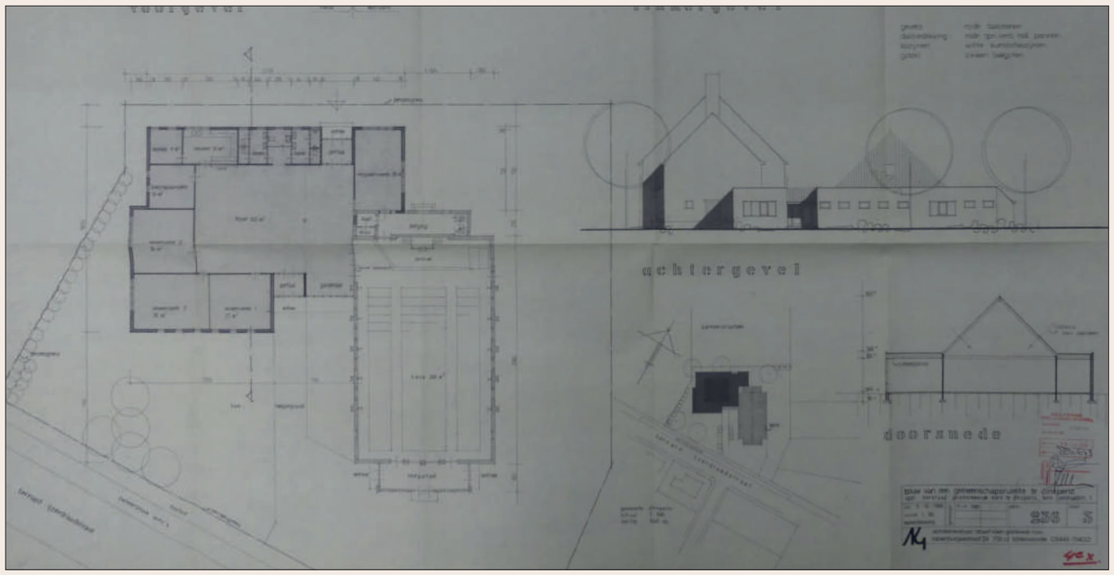
De gereformeerde Ontmoetingskerk te Dinxperlo is een zaalkerk uit 1951 naar ontwerp van W. Hebly. De bakstenen kerk is zes ongelijke traveeën diep en heeft een met rode pannen gedekt zadeldak. Aan de straatzijde bevindt zich een rechthoekig uitgebouwd ingangsportaal met een eigen zadeldak. De puntgevel van de het schip wordt bekroond door een open klokkentorentje. De gevel heeft een markante reeks met de daklijn mee klimmende rondboogvensters.
In de puntgevel van het portaal is ruitvormig siermetselwerk aangebracht. In het patroon daarvan is het driehoekige bovenlicht van de hoofdentree opgenomen. De zijgevels van de kerkzaal bezitten hoge, tussen smalle gemetselde beren geplaatste rondboogvensters.

INTERIEUR

De kerk bestaat uit een ongedeelde rechthoekige ruimte met een open kapstoel waardoor de gelamineerde spanten in het zicht liggen. Anno 2020 is de ruimte gestript. De kerkbanken, preekstoel en het orgel (1953, firma Willem van Leeuwen, Leiderdorp) zijn recent uit het gebouw verwijderd. In de zuidoostmuur van het schip zit een herdenkingssteen van de bouw en de verwoesting van de oude kerk. Achter in de kerk is een smalle gang met daarin de houten trap naar de orgelzolder. Aan de voorzijde bevindt zich een klein ingangsportaal. In de bakstenen muren is sober siermetselwerk opgenomen.

Plattegrond van de Ontmoetingskerk in 1989 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1989-38).

‘EEN TRANSFORMATIE VAN DE KERK TOT VIER WONINGEN IS ANNO 2020 GAANDE’

RUIMTELIJKE CONTEXT

De voormalige Ontmoetingskerk bevindt zich ten noorden van de historische dorpskern van Dinxperlo in een rond het midden van de vorige eeuw tot stand gekomen woonwijk terzijde van de Terborgseweg. Het vrijstaande kerkgebouw is schuin op de straat georiënteerd. Achter de kerk ligt een openbare parkeerplaats die via de Spoorstraat te bereiken is. Het kerkterrein is van de omliggende woonpercelen afgescheiden middels schuttingen en heggen. Aan de straatzijde is er een bestraat voorpleintje, met links daarvan een oprit en een tuin met gazon.

KERKHISTORIE

In 1927 kreeg de gereformeerde gemeenschap van Dinxperlo een eigen kerk aan de Bernard IJzerdraadstraat. Dit gebouw werd in 1951 vervangen door het huidige gebouw op dezelfde plek. In december 2013 heeft de laatste gereformeerde dienst in het gebouw plaatsgevonden. Een transformatie van de kerk tot vier woningen is anno 2020 gaande.

BOUWHISTORIE

Het huidige kerkgebouw verving een kerk uit 1927 op deze plek, die in de Tweede Wereldoorlog was verwoest. De kerk is in 1951 gebouwd naar ontwerp van W. Hebly uit Aalten, in een voor de vroege wederopbouwperiode kenmerkende traditionalistische stijl, verwant aan de Delftse school. In 1965 werd de keuken uitgebreid die naast het kerkgebouw stond. De gemeenschapsruimte links achter de kerk werd in 1989 gerealiseerd naar ontwerp van architect A. Klein Goldewijk uit Lichtenvoorde. Deze aanbouw bestaat uit een eenlaags gebouw met plat dak waarvan het middendeel een tentdak heeft. In het bijgebouw waren een foyer, vergaderruimtes, toiletten, de keuken en een baby-oppasruimte ondergebracht. In 2013 was de laatste dienst in het gebouw. Anno 2020 is de herbestemming tot appartementencomplex in uitvoering. De voormalige gemeenschapsruimte links van de kerk was reeds eerder door de kerk verkocht.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●●
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)		●●○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●●○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III.	KUNSTHISTORIE		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●●●
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		●○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●●●
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		●●●
V.	KERKHISTORIE		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
SCORE			**40**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Goede Herderkerk te Dinxperlo is een functionalistisch kerkgebouw uit 1965-1966. Architect H.A. Knoop was zowel verantwoordelijk voor het exterieur als een groot deel van het interieur. Het kerkgebouw is met haar hoge en ranke kerktoren een karakteristieke landmark voor de gelijktijdig tot stand gekomen uitbreidingswijk. De functionalistische architectuur, de typologisch zeldzame vijf-zijdige centraalbouw en het kerkinterieur zijn gaaf bewaard. De kerk en haar interieur getuigd van de kerkhervormingen naar aanleiding van het Tweede Vaticaanse Concilie.

De kerk is daarmee een karakteristiek en in de regio belangrijk voorbeeld van moderne naoorlogse kerkarchitectuur. De Goede Herderkerk heeft een hoge cultuurhistorische waarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

GOEDE HERDERKERK | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **028** DATUM: **22-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo, gemeente Aalten

Bouwtype
Centraalbouw - vijfhoekige zaalkerk

Bouwjaar/periode
1965-1966

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Katholieke kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Parochie Maria Laetitia
Adres, postcode	Allee 58, 7091 AM
Wijzigingen	-
Aanbouwen	-
Architect	H.A. Knoop
Bouwstijl	Functionalistisch
Status + objectnummer	Karakteristiek
Nagelvaste (wand)kunst	Hoofdaltaar, sacramentsaltaar, doopvont, Maria-altaar.
Kunstenaars	A.M.G Wennekes
Inventaris	Is opgenomen door museum Catherijneconvent.
Terrein en terreinafscheiding	Het kerkterrein bestaat uit een gazon met daarop beschermde bomen en bestrate paden. Het kerkterrein kent geen afscheiding.
Bronnen	Reliwiki, C.J.B.P. Frank, Cultuur-historische analyse Dinxperlo, MAB, 2011, Kerkencollectie digitaal, 11376, Museum Catharijneconvent, 2020.

GOEDE HERDERKERK | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

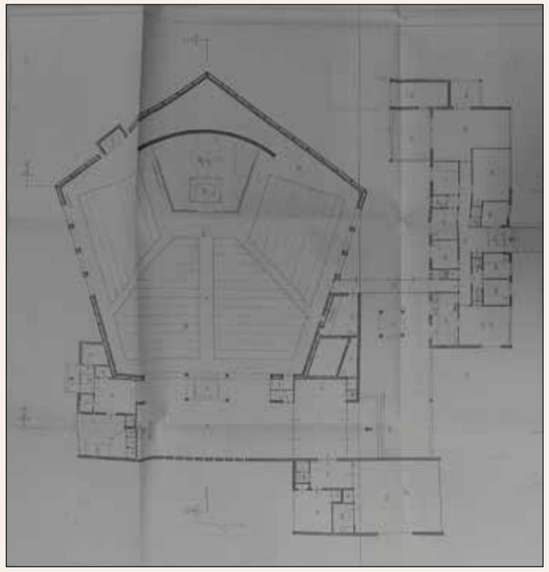
GEBOUW, EXTERIEUR

De Goede Herderkerk te Dinxperlo is een vijfhoekige zaalkerk die in de periode 1965-1966 tot stand is gekomen. Architect H.A. Knoop was verantwoordelijk voor het functionalistische ontwerp van de kerk. Op de vijf gevels van de veelhoekige kerkzaal gevels rust het tentdak. De gevels zijn opgetrokken in een gele baksteen. Ten noordwesten van de kerk staan enkele nevenruimtes, rechts staat de oorspronkelijke pastorie. Deze bouwdelen hebben één bouwlaag en platte daken. Tussen het schip van de kerk en de pastorie staat een ranke open klokkentoren, bestaande uit vier gekoppelde betonnen pijlers.

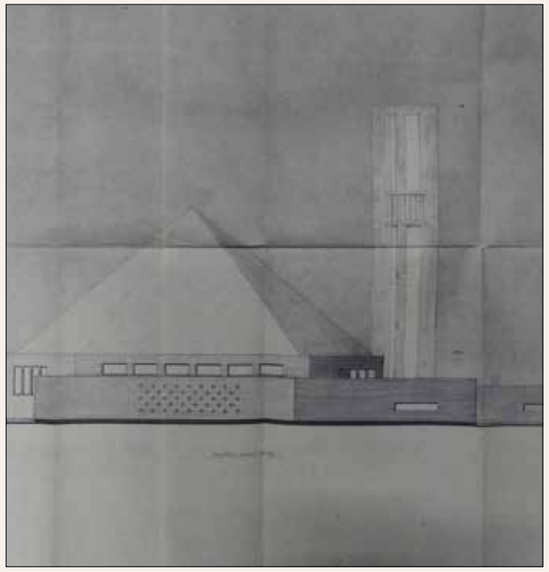

INTERIEUR

De kerkruimte is opgezet als een vijfhoekige centraalbouw, overspannen door een tentdak met gordingenkap, gedragen door een staalconstructie. Ook het interieur is grotendeels naar ontwerp van architect Hans Knoop tot stand gekomen. A.M.G Wennekes uit Apeldoorn leverde het natuurstenen hoofdaltaar, de sacramentsaltaren en het doopvont. Het hoofdaltaar staat op een liturgisch podium met daarachter een gebogen aandachtswand. De kerkbanken staan rondom het podium. Het sacramentsaltaar heeft een bijzondere plek, links naast het podium, in een door vensters omgeven nis in de gevel. Rechts naast het podium staat het orgel. Links voor de kerk bevindt zich een vergaderzaal en enkele voorzieningen. Direct naast de vijfhoekige kerkruimte staat de dagkapel waarin onder meer een altaar, tabernakel, Maria-altaar, en het doopvont staan. Achter de dagkapel bevindt zich de sacristie en ten zuiden van de kerk de oorspronkelijke pastorie, die middels een smalle gang met de kerkruimte is verbonden. In de pastorie is tegenwoordig het secretariaat ondergebracht en het rechterdeel is verhuurd als woonruimte.

Plattegrond Goede herderkerk 1964 (ECAL, bouwdossier 1965-33).

Aanzichttekening noordwestgevel 1964 (ECAL, bouwdossier 1965-33).

RUIMTELIJKE CONTEXT

De kerk bevindt zich in een uitbreidingswijk die in dezelfde periode tot stand is gekomen als de kerk, ten noordoosten van de historische dorpskern van Dinxperlo. Het kerkterrein wordt omsloten door vier wegen, de openbare straten Allee, Margrietstraat en Marijkestraat en een weg naar de eigen parkeerplaats achter op het terrein. Rondom het gebouw ligt een gazon met daarop enkele bomen, lage hagen en wat bestrate paden. Aan de zuidwestzijde van de kerk, grenzend aan Allee, is er een ruim plantsoen. Er staan beschermde bomen op het terrein.

‘DE GOEDE HERDERKERK IS EEN VIJFHOEKIGE ZAALKERK DIE IN DE PERIODE 1965-1966 TOT STAND IS GEKOMEN’

KERKHISTORIE

Oorspronkelijk gingen de katholieken te kerk in de Liboriuskerk in Dinxperlo. Na de reformatie in 1589 weken de katholieken uit naar het naburige dorp Suderwick, pal over de grens in Duitsland. Ook kerkte men in schuren en woonhuizen. Vanaf de negentiende eeuw kerkten ze in Breedenbroek. Het duurde tot 1964 voordat Dinxperlo weer een zelfstandige katholieke parochie werd. Kort daarna werd de Goede Herderkerk opgericht. In 2010 is de parochie met tien andere parochies opgegaan in de Verrijzenisparochie, die vervolgens in 2017 samen met de H.H. Maria en Laurentiusparochie de huidige Parochie Maria Laetitia is gaan vormen.

BOUWHISTORIE

De katholieke Goede Herderkerk is tussen 1956-1966 tot stand gekomen naar een ontwerp van de Utrechtse architect Hans Knoop. Vooral de typologische opzet van een vijfhoekige zaalbouw met daarop een tentdak is zeldzaam. Na het gereedkomen van de kerk kwam tot slot de ranke klokkentoren in 1966 tot stand. De in functionalistische stijl gebouwde kerk heeft een sobere uitstraling overeenkomstig de kerkhervormingen naar aanleiding van het Tweede Vaticaanse Concilie tussen 1962 en 1965. Ook het interieur is hier op afgestemd. Sinds de bouw heeft de kerk geen wijzigingen ondergaan.

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
III.	**KUNSTHISTORIE**	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	●○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	○○○
V.	**KERKHISTORIE**	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●○○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
SCORE		**33**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

Kerkje De Rietstap is een neogotisch zaalkerkje uit 1911. Het gebouw is op het toenmalige landgoed De Rietstap tot stand gekomen om te voldoen aan de voorwaarde van een nalatenschap.

Het kerkje wordt ook wel beschouwd als kleinste kerk van Nederland. Vanwege de bouw van een bedrijventerrein is het kerkje in 1984 verplaatst. Hoewel er in het kerkje nooit diensten hebben plaatsgevonden is het bouwwerk een markant overblijfsel van het landgoed en de merkwaardige inlossing van de laatste wens van één van de eigenaren.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

KERKJE DE RIETSTAP | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **027** DATUM: **16-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo, gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1911

Oorspronkelijk functie
Kerk

Latere functie
Veestal, bergplaats

Huidige functie
Expositieruimte Stichting Bewaar 't Olde

KENMERKEN

Eigenaar	Gemeente Aalten
Adres, postcode	Meniststraat 14A, 7091 ZZ
Wijzigingen	Verplaatsing en restauratie (1984)
Aanbouwen	-
Architect	Onbekend
Bouwstijl	Neogotiek
Status + objectnummer	Rijksmonument (nr 12922)
Nagelvaste (wand)kunst	Replica kruisiging christus (1984)
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het door woningen en bedrijven ingeklemde kerkterrein bestaat uit plantenborders en een paadje.
Bronnen	Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 11230,

KERKJE DE RIETSTAP | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

Kerkje De Rietstap is een neogotische zaalkerk van één travee uit 1911. Het kerkje is opmerkelijk klein: 6,40 meter lang, 4,50 meter breed en 5 meter hoog. Het kerkje wordt ook wel beschouwd als kleinste kerk van Nederland. In de westgevel is een kleine kerktoren opgenomen met daarop een ingesnoerde naaldspits. De toren markeert de ingangspartij, die een spitsboogvormig bovenlicht heeft met traceringen in gotische stijl. De kerk wordt afgesloten door een vijfzijdig gesloten koor. In de bakstenen muren zitten spitsboogvormige gietijzeren vensters met roedenverdeling in gotische stijl. Het gebouw wordt gedekt door een zadeldak met leidekking.

INTERIEUR

Inwendig bestaat het kerkje uit een kleine ongedeelde ruimte en een verhoogd koor. Boven de entree hangt een in 1984 vervaardigde replica van een historisch schilderij van de kruisafname. De kerk bevat geen banken en het plafond bestaat uit kraalschroten. Vermoedelijk wordt het dak gedragen door twee spanten.

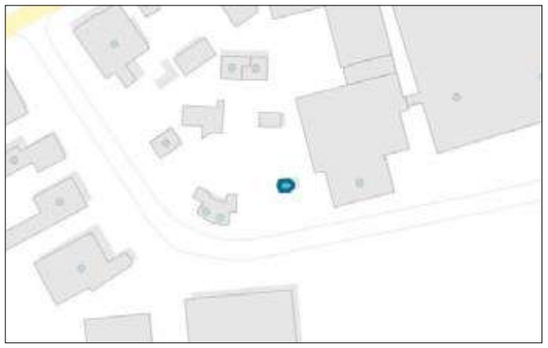

RUIMTELIJKE CONTEXT

Oorspronkelijk was het kerkje gebouwd op landgoed De Rietstap, sinds de jaren tachtig is het vrijstaande kerkje omringd door bedrijfspanden en enkele woningen. Het kerkterrein bestaat uit een perceel met plantenborders en enkele bomen, waartussen een paadje.

‘HET KERKJE WORDT OOK WEL BESCHOUWD ALS KLEINSTE KERK VAN NEDERLAND’

KERKHISTORIE

Het kleine kerkje kent een opmerkelijke ontstaansgeschiedenis. G.H.A.N. te Rietstap had in zijn testament opgenomen dat zijn landgoed nabij Dinxperlo vermaakt zou worden aan de Congregatie van de Zusters der Liefde te Tilburg, waarschijnlijk onder voorwaarde dat er een kerk gesticht zou worden. De Congregatie wees de nalatenschap af omdat de bevolking overwegend protestants was. Vervolgens ging de erfenis over op zijn neef, Theodore Marie Theophille te Rietstap. Hij kwam in 1911 tegemoet aan de gestelde voorwaarde door het kleine kerkgebouwtje op te richten, kennelijk werd aan de omvang ervan geen voorwaarden gesteld. Het kerkje werd tegenover de herenboerderij (huidige Menistraat 20) gebouwd.

Hoewel de kerk wel gewijd is heeft er nooit een kerkdienst in plaats gevonden. Het bouwwerk heeft dienst gedaan als bergruimte en stal. Hierbij is de zuidelijke gevel enige tijd uitgebroken geweest.

BOUWHISTORIE

Na leegstand is het kerkje vanaf 1975 dienst gaan doen als expositieruimte. Vanwege de bouw van een bedrijventerrein is het kerkje in 1984 afgebroken en ongeveer 50 meter in zuidwestelijke richting opnieuw opgebouwd, onder meer met gebruikmaking van sloopmateriaal van elders. Toen is ook het uurwerk en de bronzen luidklok aan de kerk toegevoegd. In 2009 is het gebouwtje gerestaureerd.

Kerkje De Rietstap vóór de verplaatsing, links de herenboerderij (collectie kerk).

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE			
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)		●○○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●○○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE			
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●○○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		○○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●○○
III. KUNSTHISTORIE			
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS			
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V. KERKHISTORIE			
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●○○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID			
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●○○
SCORE			**13**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

Het kerkgebouw van de Christengemeente Dinxperlo is een eenvoudige zaalkerk waarvan de oudbouw uit 1924-1925 baksteenexpressionistische geveldetails bevat. Opzet, type en detaillering zijn kenmerkend voor het interbellum. In 1963 en 1989 is het gebouw uitgebreid waarmee ook de oriëntatie van de zaal een kwartslag is gedraaid. Het gebouw uit 1924-1925 is van buiten herkenbaar maar in details aangepast. Van het oude interieur is niets meer aanwezig en ook de oorspronkelijke ruimtelijke opzet is door de latere toevoegingen gewijzigd. Het pand heeft een bescheiden cultuurhistorische waarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

CHRISTENGEMEENTE DINXPERLO | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **030** DATUM: **22-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1924-1925

Oorspronkelijk functie
Vergadering
Christengemeente

Latere functie
-

Huidige functie
Vergadering
Christengemeente

KENMERKEN

Eigenaar	Christengemeente Dinxperlo
Adres, postcode	Kerkhofplein 7, 7091 AA
Wijzigingen	-
Aanbouwen	Aanbouw achterzijde (1963) Uitbreiding achterzijde en entree (1989)
Architect	-
Bouwstijl	Baksteenexpressionisme
Status + objectnummer	-
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Rondom de voorgevel liggen een aantal parkeerplaatsen, verder is het pand omringd door woningpercelen.
Bronnen	Reliwiki,

CHRISTENGEMEENTE DINXPERLO | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

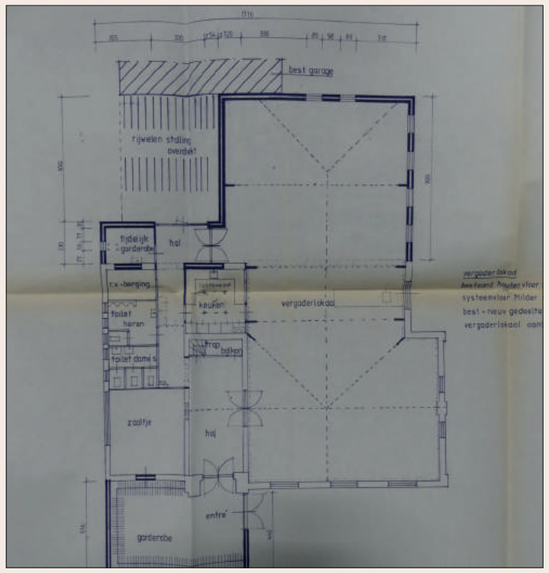
Het kerkgebouw van de Christengemeente Dinxperlo is een kleine zaalkerk die tussen 1924 en 1925 tot stand is gekomen. Het oorspronkelijke bouwdeel, dat evenwijdig aan het Kerkhofplein grenst, heeft een rechthoekig grondplan met bakstenen muren en daarop een zadeldak met gesmoorde pannen. De gevels bevatten baksteenexpressionistische details met daarin eenvoudige recht gesloten vensters met vierruits verdeling. De aanbouwen aan de achterzijde (noordzijde) uit 1963 en 1989 zijn haaks op de oudbouw geplaatst waarmee een T-vormige plattegrond is ontstaan. Deze achterbouw heeft bakstenen gevels en een kap met wolfeind aan de noordzijde. De westelijk hierop aansluitende aanbouw heeft een plat dak. Links voor bevindt zich een kleinere rechthoekige aanbouw met zadeldak, dat in de hoofdkap grijpt.

INTERIEUR

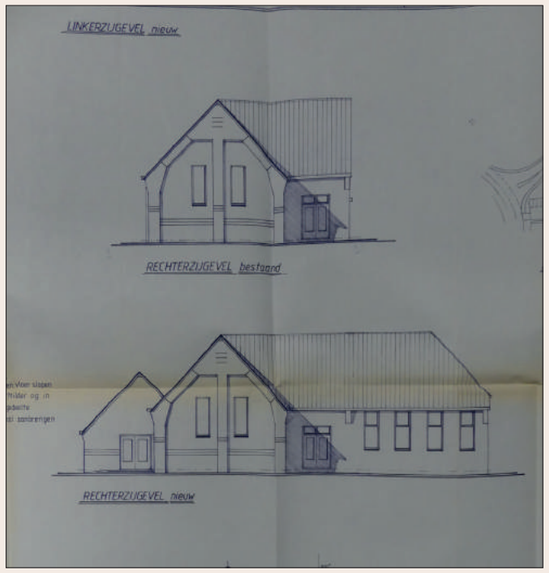
De zaal bestaat uit een grote ongedeelde rechthoekige ruimte die door de aanbouw van 1963 en 1989 dwars op de richting van de oudbouw uit 1924-1925 is gericht. De losse stoelen staan opgesteld in de richting van het podium waarop enkele muziekinstrumenten staan. Naast de grote zaal bevindt zich de gang die de nevenruimtes ontsluit. De kap van de oudbouw bestaat uit verbeterde Hollandse spanten, de kappen van de latere aanbouwen worden gedragen door gelamineerde spanten met verstijfde hoeken.

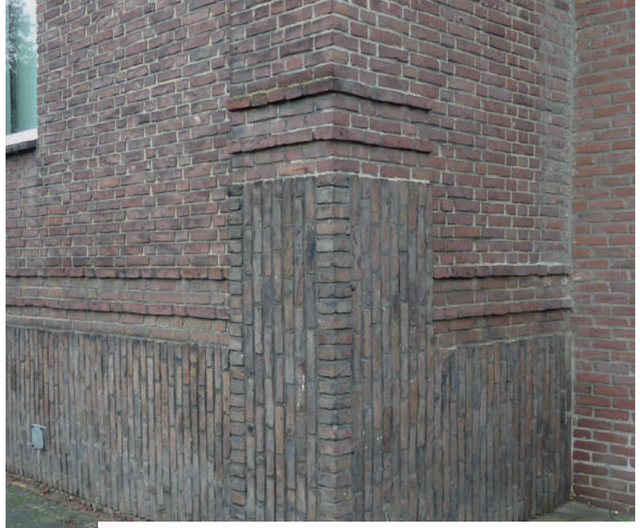

Plattegrond wijzigingen in 1989 (ECAL, bouwdossier Aalten 1989-71)

Gevelaanzicht wijzigingen in 1989 (ECAL, bouwdossier Aalten 1989-71)

'HET GEBOUW KWAM TUSSEN 1924 EN 1925 TOT STAND'

RUIMTELIJKE CONTEXT

Het gebouw bevindt zich even ten noorden van de historische dorpskern van Dinxperlo, in een deel van het dorp dat in de vroege twintigste eeuw tot ontwikkeling kwam. Het kerkgebouw ligt direct westelijk van de oude Begraafplaats van Dinxperlo. Aan de zuidzijde bevindt zich een aantal parkeerplaatsen, verder westelijk bevinden zich een transformatorhuisje en het imposante oude postkantoor uit 1918. Naast de vergaderzaal (aan de Prins Bernhardstraat) staat de voormalige kosterswoning die nu door de gemeenschap als woning verhuurd wordt.

KERKHISTORIE

Sinds 1880 komt de Christengemeente uit Nederland en Duitsland bij elkaar aan het kerkhofplein in Dinxperlo. In 1925 kwam het huidige pand tot stand dat vanwege de kennelijk groeiende gemeenschap in 1963 en 1989 uitgebreid werd.

BOUWHISTORIE

In 1924 diende A. de Jager namens de Broeders van de Vergadering een vergunning in voor de bouw van een kleine zaalkerk. Het gebouw kwam tussen 1924 en 1925 tot stand en bestond uit een zaal met gang en een lagere nevenruimte daarnaast. De gevel aan het Kerkhofpad werd sober gedecoreerd met siermetselwerk en lisenen. In 1963 werd het gebouw aan de achterzijde (gezien vanaf het kerkhofplein) uitgebreid naar een ontwerp van W. Vrieze uit Varsseveld. In 1989 werd de uitbreiding aan de achterzijde verlengd waarmee de bijeenkomstzaal werd vergroot. De architectuur van de oudbouw werd in deze toevoeging versoberd doorgezet. Daarnaast werd aan de voorzijde een garderobe met entree onder een zadeldak aan het gebouw toegevoegd. In de zaal is de uitbreiding te herkennen aan de gebogen gelamineerde spanten uit 1963 en de geknikte spanten uit 1989.

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Dinxperlo (beeldbepalend / landmark)		●●○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●○○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III.	**KUNSTHISTORIE**		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V.	**KERKHISTORIE**		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●○○
SCORE			**23**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De voormalige kerk van de Nederlandse Protestanten Bond te Dinxperlo is een traditionalistische zaalkerk uit 1949-1950 naar een ontwerp van S. de Jager. Het in 2016-2017 tot woningen herbestemde kerkgebouw is aan de buitenzijde nog gaaf en zeer goed herkenbaar als voormalig kerkgebouw, is opzet en type kenmerkend voor de traditionele kerkarchitectuur uit het midden van de vorige eeuw. Het is een markant gebouw voor zijn omgeving. Na de herbestemming is het oorspronkelijke kerkinterieur bijna volledig verwijderd. Ook de ruimtelijke opzet is nauwelijks nog herkenbaar waardoor de vroegere kerkelijke functie van de binnenzijde niet meer beleefbaar is. De kerk heeft een positieve cultuurhistorische waarde en karakteristieke kwaliteit.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
NPB KERK | DINXPERLO

OBJECTNUMMER: **031** DATUM: **22-10-2020**

Wijk - kern
Dinxperlo,
gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

Bouwjaar/periode
1949-1950

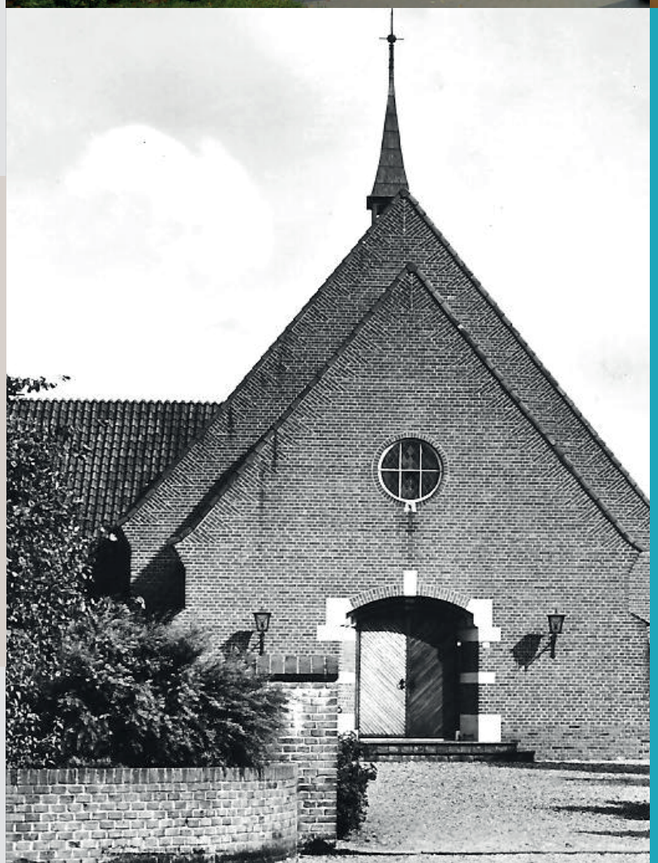
Oorspronkelijk functie
Kerk Nederlandse Protestanten Bond

Latere functie
-

Huidige functie
Woningen

KENMERKEN

Eigenaar	Particuliere bewoning
Adres, postcode	Julianastraat 45-47, 7091 BG
Wijzigingen	Herbestemming tot woningen (2016-2017)
Aanbouwen	-
Architect	S. de Jager
Bouwstijl	Traditionalistisch
Status + objectnummer	Karakteristiek
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het tot drie woningpercelen opgesplitste kerkterrein is ingedeeld door heggen en schuttingen.
Bronnen	Reliwiki.

KERK NEDERLANDSE PROTESTANTEN BOND | DINXPERLO

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

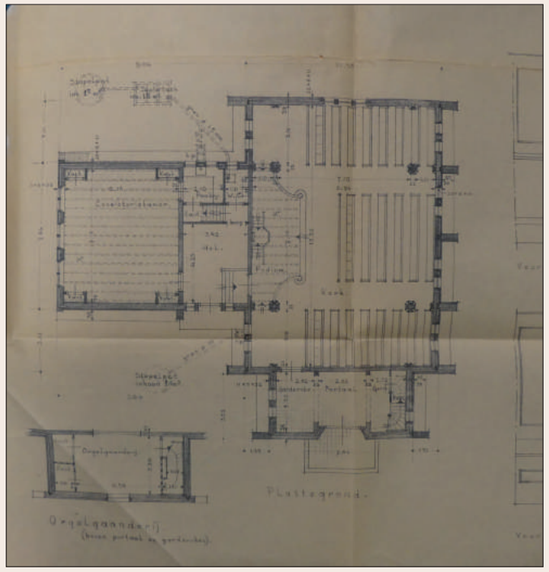
GEBOUW, EXTERIEUR

De Kerk van de Nederlandse Protestanten Bond te Dinxperlo is een bakstenen zaalkerk die in 1949-1950 is gebouwd. Architect S. de Jager was verantwoordelijk voor het in traditionalistische stijl ontworpen kerkgebouw. Het schip van de kerk is vier traveeën diep en wordt beëindigd door een recht gesloten koor. Tussen de vijf steunberen aan de zijgevel zitten telkens twee ranke en hoge rondboogvensters in de bakstenen muren. Het gebouw heeft een zadeldak met op de nok een dakruiter met luidklok. Aan de voorzijde sluit op de kerkzaal een smallere travee met eigen zadeldak aan, waarin zich het hoofdportaal bevindt. Het verdiepte portaal is geplaatst onder een segmentboog. Hierboven bevinden zich een roosvenster en een luidklok onder een kapje. Links van de kerk staat de lagere consistoriekamer. Sinds 2017 is het kerkgebouw opgedeeld in twee woningen (Julianastraat 45 en 47) en staat er een derde woning (Wilhelminastraat 11) op het voormalige voorterrein van de kerk.

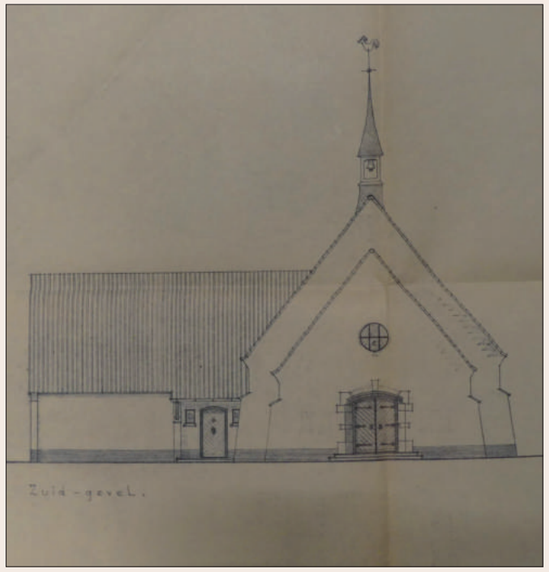
INTERIEUR

Oorspronkelijk stonden de kerkbanken in de rechthoekige kerkruimte opgesteld in de dwarsrichting, georiënteerd op de zijgevel waartegen de preekstoel stond. Op een later moment is het bankenplan gewijzigd. In het lagere bouwvolume links van de kerk zat oorspronkelijk de consistoriekamer. Boven de entree bevond zich de orgelgalerij waarvan de orgelpijpen tegen de zuidmuur geplaatst waren. Na de herbestemming van 2016-2017 is het pand in de dwarsrichting over de kerkruimte en de consistoriekamer gesplitst in twee woningen. Hierbij is het volledige kerkinterieur verwijderd. Ook de oorspronkelijke ruimtelijke opzet is nauwelijks meer beleefbaar. Slechts een tweetal opschriften op de muur getuigen in het interieur nog van de vroegere functie als kerk.

Bouwtekening 1949 (ECAL, bouwdossier Aalten 1949-25).

Gevelaanzicht voorgevel 1949 (ECAL, bouwdossier Aalten 1949-25).

RUIMTELIJKE CONTEXT

Het kerkgebouw bevindt zich even ten oosten van de historisch dorpskern van Dinxperlo in een uitbreidingswijk die gelijktijdig met de kerk tot stand is gekomen. Het kerkterrein ligt in de hoek van de Wilhelminastraat en Julianastraat. De ingang tot het kerkgebouw was gericht naar de Wilhelminastraat, doordat de kerk daar enige meters van verwijderd was, werd een ruim voorterrein voor de kerk opengehouden. Bij de recente herbestemming van de kerk is er op het voorterrein een vrijstaande woning gerealiseerd. Het huidige kerkterrein is opgesplitst door heggen en schuttingen.

‘NA DE HERBESTEMMING IS HET OORSPRONKELIJKE KERKINTERIEUR BIJNA VOLLEDIG VERWIJDERD’

KERKHISTORIE

De Nederlandse Protestanten Bond is in 1870 ontstaan vanuit de Nederlandse Hervormde Kerk als kerkstroming die zich los van de bestaande kerken wilde organiseren maar waarvan de leden gelijktijdig ook lid konden blijven van andere kerkgenootschappen. De gemeenschap had vanaf 1887 een eigen kerk in Dinxperlo, in 2007 was de laatste NPB dienst in hun eigen kerk. De gemeenschap heeft haar voortzetting in de Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB, afdeling Varsseveld en omstreken.

BOUWHISTORIE

Het kerkgebouw werd in 1949-1950 naar een ontwerp van architect S. de Jager uit Dinxperlo gebouwd en verving een neoclassicistische kerk uit 1887 die in 1945 tijdens de bevrijding was beschadigd. Vanaf 2007 werd de kerk niet meer gebruikt voor de erediensten. In 2016-2017 is het pand herbestemd tot twee woningen waarbij ook een nieuwbouwwoning op het voorterrein gerealiseerd werd. De herbestemming had een grondige wijziging van het interieur tot gevolg waardoor de oorspronkelijke kerkelijke functie en de ruimtelijk opzet aan de binnenzijde nauwelijks nog herkenbaar is. Tegelijkertijd bleef het gebouw van buiten herkenbaar als kerkgebouw.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●●●
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van De Heurne (beeldbepalend / landmark)	●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●○
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	●○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	●●●
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●○○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●○
SCORE		**35**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Heurnse kerk is een goed en overwegend gaaf voorbeeld van een uit een evangelisatielokaal ontwikkelde kerkelijke voorziening op het platteland uit de vroege 20e eeuw. Het gebouw herinnert aan de periode waarin door bevolkingsgroei en toenemende welvaart de behoefte ontstond aan een eigen kerkgebouw in de buurtschap. De stichting van eerst een school en later de kerk zorgde voor de vorming van een kleine dorpskern.

Typologie (zaalkerk) en vormgeving, met verwijzingen naar historische bouwstijlen, zijn kenmerkend voor de protestantse kerkbouw rond 1900, althans wat betreft de kleinschalige bedehuizen. In het bijzonder de voorgevel heeft een rijke verschijningsvorm met veel bijzondere details. De kerk is zeer beeldbepalend gesitueerd aan een splitsing langs de belangrijkste doorgaande weg door De Heurne.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

HEURNSE KERK | DE HEURNE

OBJECTNUMMER: **001** DATUM: **13-02-2020**

Wijk - kern
De Heurne, gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk met aangebouwde consistorie

Bouwjaar/periode
1907-1908

Oorspronkelijk functie
Nederlands Hervormde Kerk

Latere functie
Kerk Ver. Protestantse Kerkgemeenschap Dinxperlo

Huidige functie
In transitie

KENMERKEN

Eigenaar	Particulier
Adres, postcode	Lage Heurnseweg 58, 7095 AV
Wijzigingen	1948: uitbreiding consistorie; 1956: aanbouw houten kleuterschool; 1967: verbouw consistorie; 1995: aanbouw ontmoetingsplaats
Aanbouwen	Consistorie (in 1948 en 1967 verbouwd) en ontmoetingsruimte (1995)
Architect	H.W. Boland, later J.Schorfhaar
Bouwstijl	Eclecticisme
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	Niet aanwezig
Kunstenaars	Niet van toepassing
Inventaris	Eiken preekstoel; orgel uit 1895, gebouwd door L. van Dam en zn voor Hervormde kerk van Hellendoorn, sinds 1963 in De Heurne.
Terrein en terreinafscheiding	Op bestraat pleintje op de hoek van de Lage Heurnseweg en de D.H. Keuperweg. Voor de kerk staat een herdenkingsboom met hekwerk.
Bronnen	Gelders Genootschap (2010-2011), *Redengevende beschrijving Heurnsekerk, Lage Heurnseweg 58.* **www.kerk-dinxperlo.nl** **www.orgelsite.nl**

HEURNSE KERK | DE HEURNE

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

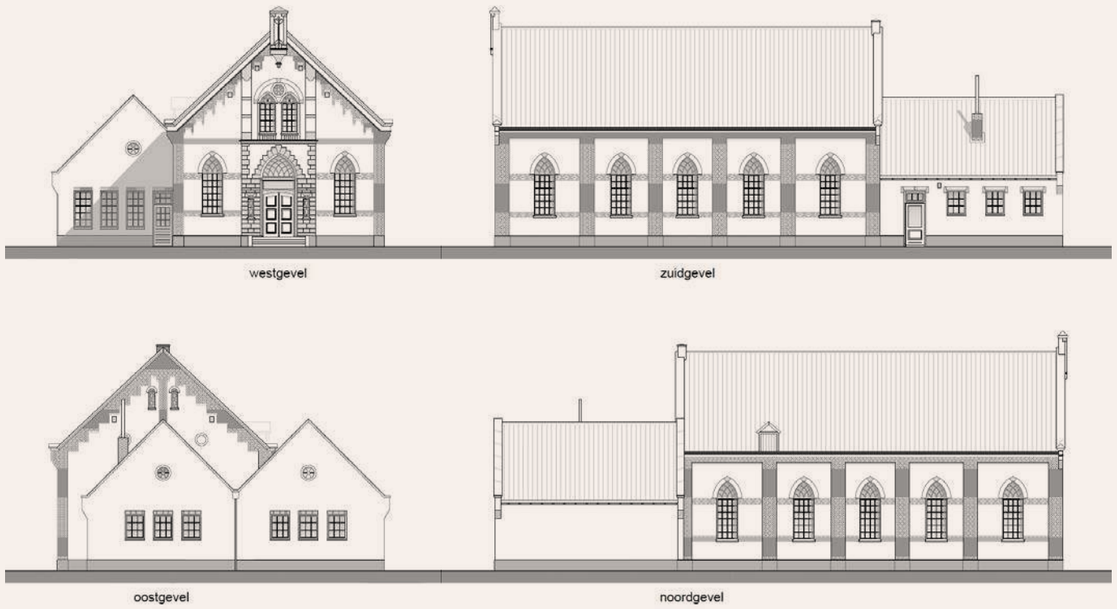
Het betreft een eenvoudige bakstenen zaalkerk van vijf traveeën diep, voorzien van een zadeldak met pannendekking. De symmetrisch ingedeelde voorgevel is de blikvanger van het gebouw. De gevel heeft een middenrisaliet met ingangspartij onder spitsboog en allerlei gepleisterde en in gele verblendsteen uitgevoerde decoratieve accenten. Een langs de schuine zijden klimmend gemetseld fries leidt naar een forse toppinakel. In voor- en zijgevels bevinden zich spitboogvensters met gietijzeren roedenramen. In de zijgevels zijn deze opgenomen in door vlakke lisenen gescheiden muurvlakken. Aan de achterzijde bevindt zich de lagere consistorie, met bakstenen gevels en dubbel zadeldak.
Voor de kerk liggen een eenvoudige gemetselde bordestrap en een rolstoelhelling met bakstenen muurtje.

INTERIEUR

De kerkzaal is een ongedeelde rechthoekige ruimte, gedekt door een houten zoldering op naar binnen kragend overstek op houten consoles. De kap is voorzien van ijzeren trekstangen. Het eenvoudige, niet oorspronkelijke bankenplan is gericht op de aandachtswand met houten lambrisering, waarin in het midden de eiken houten preekstoel met achterwand en klankbord is opgenomen. Het interieur wordt gedomineerd door het grote rijk geornamenteerde orgel uit 1895, geplaatst op het orgelbalkon in het westelijke deel van de ruimte.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De kerk staat op een prominente plaats direct aan de doorgaande weg door de kom van De Heurne (Lage Heurnseweg), en op de hoek van de D.H. Keuperweg. De kerk vormt hier een belangrijke blikvanger te midden van de uit eenvoudige woonhuizen bestaande lintbebouwing en enkele boerderijen. Op het pleintje voor de kerk staat een forse kastanjeboom. Achter de kerk (oostzijde) ligt een tuin, eveneens met een oude boom.

‘IN HET BIJZONDER DE VOORGEVEL HEEFT EEN RIJKE VERSCHIJNINGSVORM MET VEEL BIJZONDERE DETAILS’

KERKHISTORIE

De in eclectische stijl vormgegeven Heurnse Kerk dateert uit 1907-1908 en werd gebouwd voor de Hervormde gemeente. Eerder werd gebruik gemaakt van een evangelisatielokaal uit 1898-1900, dat was gebouwd bij de school van De Heurne. Uiteindelijk ging de Hervormde gemeente deel uitmaken van de Ver. Protestantse Kerkgemeenschap Dinxperlo.
Vanaf 1 mei 2020 wordt er niet meer gekerkt in De Heurne en komt de kerk in handen van een particulier.

De Heurnse kerk rond 1950 (part.collectie).

BOUWHISTORIE

De kerk uit 1906 is ondanks interne versoberingen vrij gaaf behouden gebleven. In het bijzonder de kap boven de kerkzaal is van een nieuwe afwerking voorzien en het bankenplan is vernieuwd. De consistorie heeft drie verbouwingen ondergaan. Tijdens de laatste verbouwing in 1995 is het gebouw uitgebreid en heeft het een geheel nieuw interieur gekregen. De oorspronkelijke noordelijke buitenmuur is weggebroken en de oostelijke muur is nieuw opgetrokken. Tegen de gevels van het bestaande volume zijn nieuwe muren opgetrokken, waardoor niets meer herinnert aan de oorspronkelijke situatie.

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1. deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●●
2. wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●●
3. bijzondere betekenis voor aanzien van Bredevoort (beeldbepalend / landmark)		●●●
4. ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●●○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1. voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●●
2. voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●○
3. wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4. wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●●
III. KUNSTHISTORIE		
1. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●●○
2. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●●●
3. vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1. aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●●●
2. aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		●●○
V. KERKHISTORIE		
1. herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●●
2. uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●●
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1. uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●●
2. uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●●
SCORE		**44**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde ●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde ●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde ●○○
		geen waarde / nvt ○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Sint Joriskerk te Bredevoort is een tweebeukige gotische kerk die vanaf 1599 in meerdere bouwfasen tot stand is gekomen met gebruikmaking van oudere muurdelen.

Het interieur met het orgel, de preekstoel en met name ook de zeer fraaie boerenzolder is zeer herkenbaar als kerkelijk interieur van na de reformatie en kent een hoge mate van historische gelaagdheid. De kerk met toren heeft een beeldbepalende plek aan het marktplein in het historische centrum van Bredevoort. De kerk heeft een hoge erfgoedwaarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

SINT JORISKERK | BREDEVOORT

OBJECTNUMMER: **022** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Bredevoort, gemeente Aalten

Bouwtype
Tweebeukige kerk

Bouwjaar/periode
Vanaf 1599

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Protestantse kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Protestantse Gemeente Bredevoort
Adres, postcode	Markt 3, 7126 AZ
Wijzigingen	Bouw voorganger (1316) Brand (1597) Herbouw (1599) Toevoeging noordbeuk (1639) Beschadiging en herstel (1646) Pleisterlaag (1849) Restauraties (1949 en 1967)
Aanbouwen	Noordbeuk (1639) Toren (1646) Catechisatielokaal (1889)
Architect	-
Bouwstijl	Gotiek
Status + objectnummer	Rijksmonument (nr 6869)
Nagelvaste (wand)kunst	Kansel met lezenaar (1762), orgel (1834), klokken (1454-1776)
Kunstenaars	H. Valk, C.F.A. Naber, J. van Trier, W. Fremy, I.F. Bagge, Van Bergen
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	Het kleine kerkterrein kent geen afscheiding, het kerkgebouw is geheel omgeven door bestrating.
Bronnen	Wikipedia. Reliwiki nr.: 11142,

SINT JORISKERK | BREDEVOORT

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

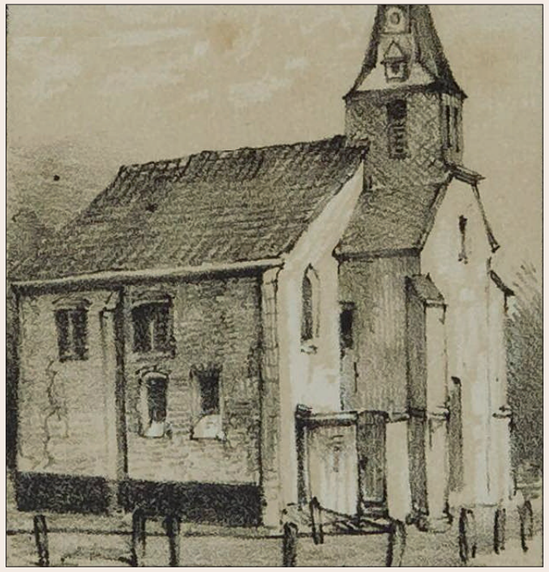
De Sint Joriskerk te Bredevoort is een gotische tweebeukige kerk die vanaf 1599 in meerdere bouwfasen tot stand gekomen is, met gebruikmaking van oudere muurdelen. De kerk is vier traveeën diep, heeft een zadeldak en wordt beëindigd door een driezijdig gesloten koor. Tussen de steunberen zitten spitsboogvormige vensters in de bakstenen muren. De westgevel aan de Markt is opvallend gesloten en bevat net als de overige gevels weinig decoratie. Deze zijde van de kerk wordt bekroond door een met leien beklede toren met galmgaten en hoge ingesnoerde naaldspits. Tegen de zuidgevel staat een later aangebouwd catechisatielokaal met daaronder een kelder.

INTERIEUR

De kerk bestaat uit twee beuken met in de noordbeuk een bijzondere houten galerij (“boerenzolder”) waarop inscripties zijn aangebracht. De zitplaatsen zijn niet op het koor (oosten) gericht zoals gebruikelijk vóór de reformatie maar op de kansel die tegen de zuidmuur staat. Het huidige kerkinterieur dateert grotendeels uit de achttiende en negentiende eeuw. De kansel is in 1762 gemaakt door Hendrik Valk en bevat een koperen lezenaar, de achterwand van de preekstoel is in 1951 vervangen. Het orgel is in 1834 vervaardigd door Carl Friedrich August Naber uit Deventer met gebruikmaking van oudere (uit circa 1700) orgelpijpen en staat op een gelijktijdig tot stand gekomen orgelgalerij boven de entree (westzijde). In het koor liggen nog een aantal recent omgedraaide grafzerken. Drie kerkklokken dateren uit 1454 (onbekende gieter), 1644 (Johan van Trier) en 1731 (W. Fremy), de voorslag bestaat uit drie klokken waarvan één uit 1776 (I.F. Bagge). Het mechanisch torenuurwerk is in 1942 door Van Bergen uit Midwolda gemaakt.

De gepleisterde Sint Joriskerk tussen 1875-1888 (Wikipedia)

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Sint Joriskerk staat vrij op een van de hoogst gelegen plekken in de stad Bredevoort en is bijna zuiver oost georiënteerd. De kerk heeft een prominente plek aan het langwerpige pleintje de Markt, te midden van de historische bebouwing van het rijksbeschermde stadsgezicht. Naast de kerk loopt de Boterstraat. Het kerkterrein heeft geen afscheiding en is geheel bestraat. De kerk is een markant oriëntatiepunt in het stadje.

‘DE KERK LIEP IN 1646 WEDEROM FLINKE SCHADE OP OP ALS GEVOLG VAN DE ONTPLOFFING VAN DE KRUITTOREN’

KERKHISTORIE

De kerk is rond 1316 gesticht en gewijd aan Sint Gregorius ofwel Sint Joris. Na het succesvolle Beleg van Bredevoort in 1597 door het staatse leger werd de Sint Joriskerk een protestantse kerk. De huidige Protestantse Gemeente Bredevoort die de kerk beheert is in 2006 ontstaan uit een fusie van de Gereformeerde Kerk van Bredevoort en de Hervormde Gemeente van Bredevoort en is aangesloten bij de Protestantse Kerk Nederland (PKN). Sinds 2009 worden er concerten gegeven in de kerk.

BOUWHISTORIE

Bij de stichting van de kerk in 1316 was er sprake van eenbeukig kerkgebouw. Deze kerk brandde in 1597 bijna volledig af bij de stadsbrand als gevolg van het Beleg van Bredevoort door de Staatse troepen van Prins Maurits. In 1599 werd gestart met de herbouw van de kerk waarbij alleen de oude muren van het koor gehandhaafd bleven. De nieuwe kerk werd gebouwd in laatgotische stijl. In 1639 werd de kerk vergroot door de toevoeging van de noordbeuk met daarin de boerenzolder, opgebouwd uit een zorgvuldig vormgegeven houten draagconstructie met inscripties. De kerk liep in 1646 wederom flinke schade op als gevolg van de ontploffing van de kruittoren op 12 juli. Bij het herstel werd de huidige 38 meter hoge kerktoren toegevoegd waarvan de torenschacht een houten constructie heeft met daarop een ingesnoerde naaldspits. In 1859 werd een pleisterlaag op de muren aangebracht die in 1949 bij een omvangrijke restauratie werd verwijderd. In 1889 werd er tegen de zuidgevel een catechisatielokaal met kelder geplaatst. In 1967 is de kerk opnieuw gerestaureerd. Het bordes met hellingbaan is in 2009 toegevoegd. Recent is ook de vloer opnieuw gelegd.

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●●
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Bredevoort (beeldbepalend / landmark)		●●●
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●●○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●●
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III.	**KUNSTHISTORIE**		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●●○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		●○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●●○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		●●●
V.	**KERKHISTORIE**		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
SCORE			**38**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De rooms katholieke Heilige Hart en Heilige Gregoriuskerk in Bredevoort is een in 1875-1876 gebouwde eenbeukige kruiskerk. De bekende architect Alfred Tepe was verantwoordelijk voor het neogotische ontwerp dat nog altijd zeer goed herkenbaar is in een karakteristieke architectuur van na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853. De huidige pastorie is in 1931 gebouwd naar een ontwerp van Johannes Sluymer. Het voor een katholieke kerk betrekkelijk sobere interieur dateert hoofdzakelijk van na de oorlog.
Het neogotische gebouw met haar ranke kerktoren is een van de belangrijke landmarks voor de stad Bredevoort, De kerk met tuin, pastorie en interieur is als rooms-katholieke kerk zeer herkenbaar en heeft daarom een hoge waarde.
Omdat de onderdelen uit verschillende fasen dateren kan niet zozeer van een gaaf ensemble als wel van een historisch gegroeid ensemble gesproken worden.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

GEORGIUSKERK | BREDEVOORT

OBJECTNUMMER: **008** DATUM: **14-07-2020**

Wijk - kern
Bredevoort, gemeente Aalten

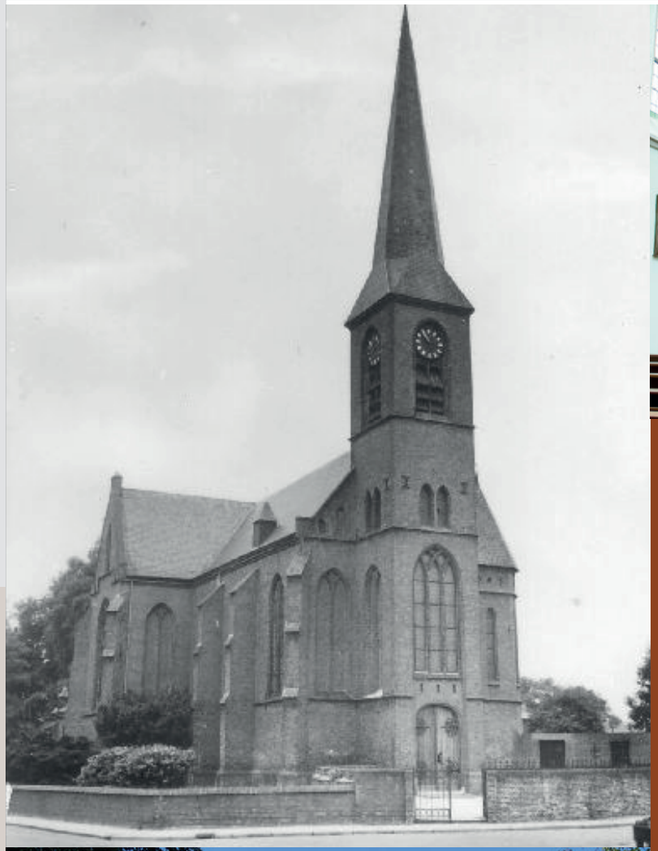
Bouwtype
Eenbeukige kruiskerk

Bouwjaar/periode
1875-1876

Oorspronkelijk functie
Katholieke kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Katholieke kerk

KENMERKEN

Eigenaar	Parochie Sint Ludger
Adres, postcode	Kerkstraat 16, 7126 AM
Wijzigingen	1992: Restauratie
Aanbouwen	1931: Pastorie
Architect	Alfred Tepe (1840-1920)
Bouwstijl	Neogotiek
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	Kruiswegstaties, orgel, gebrand-schilderde ramen, Hoofd- en zijaltaar, preekstoel, kerkbanken
Kunstenaars	Eugène Laudy, A. Vosman, Nijenhuis, Muermans
Inventaris	Tabernakel, doopvont, kerkzilver, kazuifels, vaandels. Overige roerende inventaris niet geïnventariseerd maar wel aanwezig.
Terrein en terreinafscheiding	Kerk en pastorie staan op een deels ommuurd terrein met tuinaanleg aan de zuidrand van de binnenstad van Bredevoort. Bij de toreningang is er een ommuurd voorpleintje.
Bronnen	J.A. Chr. de Graaf e.a., Erfenis voor vandaag en Morgen, 2009; Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Gelderland, 2000. Reliwiki nr.: 11145; Kerkencollectie digitaal, 11292, Museum Catharijneconvent, 2019.

HEILIGE HART EN HEILIGE GEORGIUSKERK | BREDEVOORT

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De rooms katholieke Heilige Hart en Heilige Georgiuskerk in Bredevoort is een in 1875-1876 gebouwde eenbeukige neogotische kruiskerk van vier traveeën diep, afgesloten door een driezijdig gesloten koor. De slanke toren bestaat uit vier geledingen met daarop een ingesnoerde naaldspits. Op het schip en de transept zit een zadeldak. Tussen de steunberen bevinden zich hoge spitsboogvormige vensters in de bakstenen gevels. Achter de kerk staat een pastorie die middels een aantal aanbouwen en een gang verbonden is met de kerk.

INTERIEUR

De eenbeukige kerkruimte is overwelfd door kruisribgewelven. De kruiswegstaties uit 1888 en het Maarschalkerweerdorgel uit 1890 zijn een van de weinige onderdelen die overgebleven zijn van de oorspronkelijke neogotische inventaris.
In de Tweede Wereldoorlog ging het oorspronkelijke glas-in-lood verloren. Het werd in 1958 vervangen door de huidige gebrandschilderde ramen van Eugène Laudy. Kort daarop werden er enkele moderniseringen in het interieur doorgevoerd: Hoofd- en zijaltaar (1959, A. Vosman), tabernakel (1960), preekstoel (1960, Nijenhuis), kerkbanken (1960). De oorspronkelijke muurschilderingen van Muermans verdwenen onder de verf. In 1964 werd het altaar als celebratiealtaar naar voren verplaatst.

In 1987 werd het orgel gerestaureerd. De vloer van Noorse leisteen (Flagstones) is recent aangebracht. De beelden dateren uit de 18e-20e eeuw. Verder behoren het kerkzilver, kazuifels en vaandels tot het roerende kerkinterieur.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De kerk ligt in de kleinschalige stadskern van Bredevoort. Het langwerpige kerkterrein grenst aan de zuid en oostzijde aan twee straten en aan de west en noordzijde aan woningen en een school. Rondom de kerktoren is door middel van een stenen muur een zeer klein pleintje afgescheiden.
Achter de kerk staat een pastorie uit 1931 naar een ontwerp van Johannes Sluymer. Ten westen van de kerk staat een schoolgebouw dat in het verleden met de kerk verbonden was.

‘IN DE TWEEDE WERELDOORLOG RAAKTE DE KERK BESCHADIGD WAARBIJ HET GLAS-IN-LOOD VERLOREN GING’

KERKHISTORIE

In 1535 werd Bredevoort officieel een parochie, gewijd aan de Heilige Georgius. Bij de verovering door Prins Maurits in 1597 brak brand uit waarbij hun kerk in Bredevoort verloren ging. Tijdens de reformatie gingen de katholieken uit Bredevoort te kerk in Vragender, Lichtenvoorde en Hemden. In 1873 werd er een stuk grond aangekocht om een nieuwe kerk te bouwen die in 1876 gereed kwam naar een ontwerp van A. Tepe. De kerk werd gewijd aan het Heilige hart waarbij de oude beschermheilige Georgius als ‘patroni minor’ ook aan de kerk verbonden bleef. Sinds 2010 maakt de kerk onderdeel uit van de Parochie Sint Ludger.

BOUWHISTORIE

De kerk met toren werd in 1875-1876 gebouwd naar ontwerp van A. Tepe, waarbij de bouw werd uitgevoerd door aannemer B.H. Ubbink uit Bredevoort. Ook de pastorie behoorde tot dit bouwplan, maar het oude gebouw werd in 1931 vervangen door het huidige. In de Tweede Wereldoorlog raakte de kerk beschadigd waarbij onder meer het glas-in-lood verloren ging. Eind jaren vijftig en begin jaren zestig werd het kerkinterieur vrij grondig gemoderniseerd. In 1992-1993 en 1996 werd het metselwerk van de kerk gerestaureerd.

I. STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE		
1. deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●●○
2. wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●●○
3. bijzondere betekenis voor aanzien van Bredevoort (beeldbepalend / landmark)		●●●
4. ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		●●○
II. ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE		
1. voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●●●
2. voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		●●○
3. wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		●●●
4. wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		●●○
III. KUNSTHISTORIE		
1. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		●●○
2. vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		○○○
3. vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV. KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS		
1. aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●○○
2. aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V. KERKHISTORIE		
1. herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●●○
2. uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI. GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID		
1. uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
2. uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●●○
SCORE		**30**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde ●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde ●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde ●○○
		geen waarde / nvt ○○○

TOELICHTING WAARDERING

De Koppelkerk te Bredevoort is een zaalkerk die in 1947 naar ontwerp van J. Geel in traditionalistische architectuur tot stand is gekomen. De kerk waaraan in 1958 een toren is toegevoegd, heeft een markante ligging tegen de zuidelijke rand van de historische stadskern.

Door verwijdering van een groot deel van het interieur, onder meer tijdens de herbestemming van de kerk in 2015, is de herkenbaarheid van de vroegere functie aan de binnenzijde van het gebouw afgenomen.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT
KOPPELKERK | BREDEVOORT

OBJECTNUMMER: **018** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Bredevoort, gemeente Aalten

Bouwtype
Zaalkerk

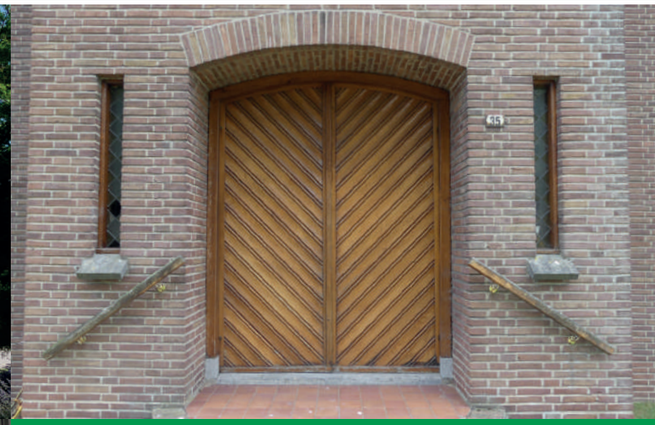
Bouwjaar/periode
1947-1948

Oorspronkelijk functie
Gereformeerde kerk

Latere functie
-

Huidige functie
Centrum voor kunst en cultuur

KENMERKEN

Eigenaar	Stichting Koppelkerk
Adres, postcode	Koppelstraat 35, 7126 AG
Wijzigingen	Toren (W. van der Zee, 1958), herbestemming (2012)
Aanbouwen	Kerkraadskamer achterzijde (W. Hebly, 1967)
Architect	J. Geel
Bouwstijl	Traditionalisme
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	J. van de Kerkhof (luidklok, 1988)
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	De koppelkerk is omgeven door een gazon zonder hekwerk, op enige afstand van een kruising van twee wegen. Naast de rechter zijgevel liggen parkeerplaatsen.
Bronnen	Reliwiki nr.: 11143; W. Weijkamp, Redengevende beschrijving Koppelkerk, 2013, MAB.

KOPPELKERK | BREDEVOORT

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

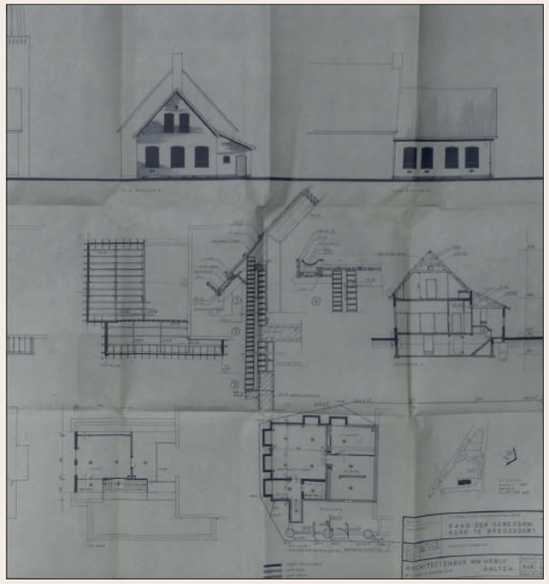
De Koppelkerk te Bredevoort is een zaalkerk uit 1947-1948. Jac. Geel was verantwoordelijk voor het in traditionalistische stijl vormgegeven gebouw. De kerk is drie traveeën diep en wordt beëindigd door een recht gesloten koor. In de sobere bakstenen gevels zit een aantal eenvoudige maar voor de bouwperiode karakteristieke twee aan twee geplaatste ramen met glas-in-lood. Op de muren rust een zadeldak, de ingang van de kerk bevindt zich onder de kerktoren. Deze centraal in de voorgevel geplaatste toren heeft een markante open bekroning van beton, waarin een luidklok is geplaatst. Tegen de achterzijde staat de in 1967 aangebouwde kerkraadskamer en toiletten.

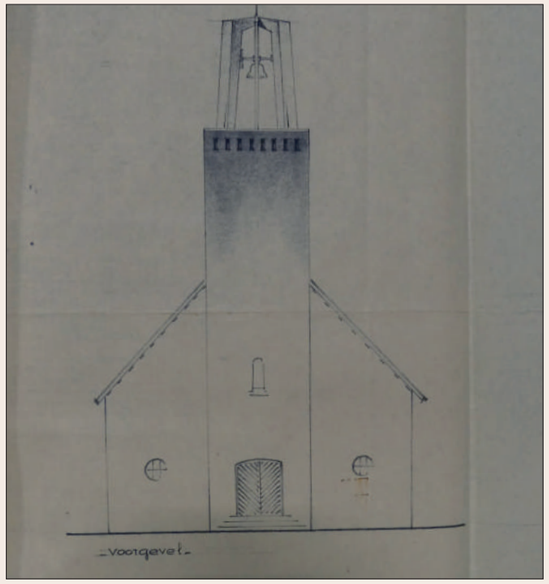
INTERIEUR

Het interieur van de kerk bestaat uit een ongedeelde ruimte. Nadat de kerk in 2012 haar religieuze functie verloor, zijn de kerkbanken en het orgel verwijderd. Het verhoogde koorgedeelte en de hanglampen zijn nog oorspronkelijke interieuronderdelen uit de periode waarin het gebouw een religieuze functie had. De kapconstructie bestaat uit scharnierspanten van verlijmd gelamineerd hout (zogenaamde Nemaho spanten) die door de open dakstoel in het zicht zitten. In de voormalige kerkraadskamer tegen de achterzijde van de kerk zijn nog enkele paneeldeuren en zachtboardplafonds aanwezig.

Bouwtekening 1958 (ECAL, bouwdossier Aalten, 1958- 122).

RUIMTELIJKE CONTEXT

De Koppelkerk heeft een markante en beeldbepalende ligging op een hoekperceel ten zuidwesten van de historische stadskern van Bredevoort. Het gebouw ligt op enige afstand van de twee wegen en wordt omgeven door een ruim groen ingericht terrein met gazon, lage borders en enkele markante bomen. Een deels van het terrein is voorzien van een hekwerk.

‘IN DE GEVELS ZIT EEN AANTAL EENVOUDIGE MAAR VOOR DE BOUWPERIODE KARAKTERISTIEKE RAMEN MET GLAS-IN-LOOD’

KERKHISTORIE

De Gereformeerden uit Bredevoort gingen sinds eind negentiende eeuw in Aalten naar de Gereformeerde kerk. Reeds in de jaren dertig van de twintigste eeuw dienden een aantal Bredevoorters een verzoek in bij de kerkenraad van de Gereformeerde kerk van Aalten om een eigen kerk te mogen stichten. De kerkenraad wachtte daarop eerst de nieuwe vestigingen van Gereformeerde kerken in Dinxperlo (1927) en Lichtenvoorde (1933) af om daarna tot een besluit te komen. Een tweede verzoek na de Tweede Wereldoorlog had succes. In 1948 betrok men het nieuwe kerkgebouw zonder afgebouwde kerktoren, aanvankelijk als wijkgemeente van Aalten en later als zelfstandige gemeente. In 2012 stopten de erediensten in de kerk. In 2015 werd het gebouw in gebruik genomen als centrum voor kunst en cultuur.

BOUWHISTORIE

De Koppelkerk is in 1947-1948 gebouwd naar ontwerp van Jac. Geel uit Amsterdam. In 1958 is de toren tegen de voorgevel afgebouwd en voorzien van een open torenbekroning bestaande uit betonnen spanten naar een ontwerp van de Aaltense architect Wim van der Zee. Tegen de achterzijde van de kerk is in 1967 de kerkraadskamer aan de kerk toegevoegd onder leiding van W. Hebly uit Aalten. Jos van de Kerkhof uit Aarle-Rixtel heeft in 1988 de luidklok vervaardigd. In 2015 werd het gebouw verbouwd ten behoeve van de nieuwe functie als centrum voor kunst en cultuur.

Koppelkerk vóór de bouw van de toren in 1958 (wikipedia.nl).

I.	**STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE**		
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel		●○○
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap		●○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Aalten (beeldbepalend / landmark)		●○○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.		○○○
II.	**ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE**		
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek		●○○
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect		○○○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype		○○○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek		○○○
III.	**KUNSTHISTORIE**		
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur		○○○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur		●○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein		○○○
IV.	**KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS**		
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble		●●○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)		○○○
V.	**KERKHISTORIE**		
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie		●○○
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap		●●○
VI.	**GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID**		
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		●○○
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten		○○○
SCORE			**11**
score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

Het gebouw is in 2009 in gebruik genomen als moskee voor de Turkse gemeenschap in Aalten. Daarvoor werd het gebouw door de stichting gehuurd. Oorspronkelijk diende het gebouw als jeugdcentrum voor de Hervormde Gemeente. De architectuurhistorische waarde is beperkt.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

FATIH MOSKEE | AALTEN

OBJECTNUMMER: **032** DATUM: **19-07-2021**

Wijk - kern
Aalten, gemeente Aalten

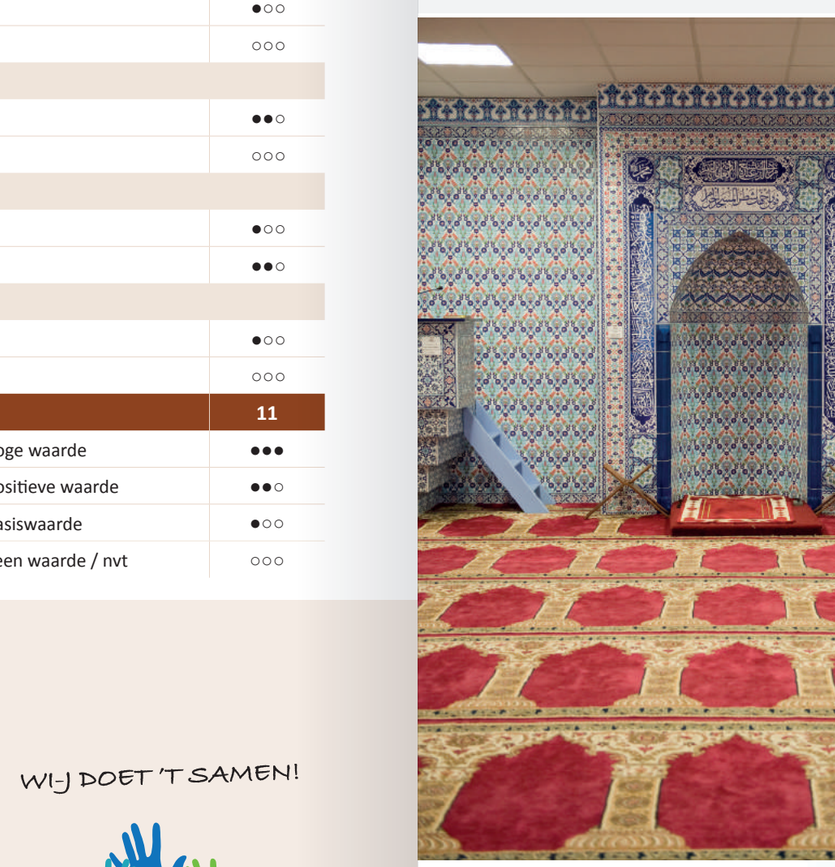
Bouwtype
Jeugdcentrum/ zaalgebouw

Bouwjaar/periode
1966

Oorspronkelijk functie
Hervormd jeugdcentrum

Latere functie
Niet bekend

Huidige functie
Moskee

KENMERKEN

Eigenaar	Stichting Turks Cultureel Centrum Aalten
Adres, postcode	Bodendijk 12, 7121 GK, Aalten
Wijzigingen	Uitbreiding en aanbouw (1970-1971), interne aanpassingen (1978)
Aanbouwen	1970-1971
Architect	Niet bekend
Bouwstijl	Functionalisme
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	Niet van toepassing
Kunstenaars	Niet van toepassing
Inventaris	Niet van toepassing
Terrein en terreinafscheiding	Gebouw gelegen aan de Bodendijk. Aan de straatzijde een plaats met beton-tegels, afgescheiden door een bloembak. Langs de erfscheiding een hek met gaas aan de linker- en een schutting aan de rechterzijde.
Bronnen	Reliwiki.nl

FATIH MOSKEE | AALTEN

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

Het rechthoekige gebouw aan de straat uit 1966-1967 heeft één bouwlaag en is opgemetseld met een gele machinale baksteen in halfsteens verband. De plint is van rode baksteen. Het zadeldak is bedekt met gesmoorde Verbeterde Hollandse pannen. Aan de straatzijde springt het rechterdeel van de gevel iets naar voren. In beide vlakken van deze voorgevel zijn grote gevelopeningen met links twee deuren met zijlichten en rechts een breed venster met drielichts vulling. De latere enkellaagse aanbouw aan de achterzijde heeft een zadeldak dat met bitumen is bedekt.

INTERIEUR

Het interieur is later bekeken tijdens het overleg met vertegenwoordigers van de moskee.

‘IN 2009 WERD DIT GEBOUW EEN MOSKEE’

RUIMTELIJKE CONTEXT

Het gebouw ligt iets verder terug van de rooilijnen dan de woonhuizen aan de Bodendijk. Aan de straatzijde zijn voor het gebouw een aantal parkeerplaatsen gesitueerd. De omgeving rond de Bodendijk is vooral na de jaren 1960 volgebouwd geraakt met woonwijken.

De Bodendijk is een oudere uitvalsweg richting het zuiden, gelegen ten zuiden van de spoorlijn Zevenaar – Winterswijk, die in 1885 werd geopend. Kenmerkend is de driesprong waar de Bodendijk onderdeel van uitmaakt. Deze driesprong bestaat verder uit twee historische uitvalswegen naar kernen ten zuiden van Aalten: de Dinxperlosestraatweg en de Bocholtsestraatweg.

KERKHISTORIE

De Stichting Turkse Sociaal Kultureel Centrum Aalten (heden HDV Aalten Fatih Camii) is in 1989 opgericht. Voor de aankoop van het gebouw in 2009 was de stichting huurder van het pand aan de Bodendijk. Daarvoor kwamen zij samen op de bovenverdieping van het Stationsgebouw in Aalten.

BOUWHISTORIE

Het voorste bouwdeel werd in 1966-1967 gebouwd als Hervormd jeugdcentrum. Aan de achterzijde werd in 1970-1971 een nieuwe uitbreiding gemaakt. In de beide topgevels van het gebouw uit 1966 zijn dichtzettingen van gevelopeningen waarneembaar. Deze openingen waren latere toevoegingen aan het gebouw. Op het zadeldak zijn aan de achterzijde zonnepanelen geplaatst door de gemeenschap.

I.	STEDENBOUWKUNDIGE OF ENSEMBLE WAARDE	
1.	deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2.	wegens situering verbonden met ontwikkeling / uitbreiding wijk, gebied of landschap	●○○
3.	bijzondere betekenis voor aanzien van Bredevoort (beeldbepalend / landmark)	●●○
4.	ensemblewaarde in relatie tot andere bebouwing, groen, wegen, water, wijze van verkaveling, inrichting, etc.	●●●
II.	ARCHITECTUUR- EN BOUWHISTORISCHE WAARDE	
1.	voor geschiedenis van de (lokale) architectuur en / of bouwtechniek	●●●
2.	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3.	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp, bijzondere bouwstijl, karakteristiek bouwtype	●●○
4.	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
III.	KUNSTHISTORIE	
1.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen exterieur	●●○
2.	vanwege bijzondere nagelvaste kunstuitingen interieur	○○○
3.	vanwege bijzondere kunstuitingen op het terrein	○○○
IV.	KERKELIJK INTEREURENSEMBLE, INVENTARIS	
1.	aanwezigheid van een bijzonder/gaaf interieurensemble	○○○
2.	aanwezigheid van een bijzondere inventaris (roerende goederen)	○○○
V.	KERKHISTORIE	
1.	herinnering aan belangrijk aspect in relatie tot lokale historie	●●●
2.	uiting van een bijzonder liturgische ontwikkeling of kerkgenootschap	●●○
VI.	GAAFHEID EN ZELDZAAMHEID	
1.	uitzonderlijk belang vanwege gaafheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
2.	uitzonderlijk belang vanwege zeldzaamheid van één of meer van bovengenoemde aspecten	●●●
SCORE		**32**

score ≥ 34 punten	waardevol, hoge erfgoedwaarde, monumentkwaliteit	hoge waarde	●●●
score 18 > 34 punten	waardevol, positieve erfgoedwaarde, karakteristiek kwaliteit	positieve waarde	●●○
score < 18 punten	basis erfgoedwaarde	basiswaarde	●○○
		geen waarde / nvt	○○○

TOELICHTING WAARDERING

De voormalige huissynagoge te Bredevoort is een tweelaags diep huis met daarop een schilddak. Het pand heeft een oudere oorsprong dan de opvallend gedecoreerde voorgevel uit circa 1900 doet vermoeden.

Op deze locatie was al in de vroege negentiende eeuw een huissynagoge gevestigd in een pand, dat rond 1825 in bezit was van de Israëlitische gemeente. Het huidige pand is uitwendig met moeite herkenbaar als voormalige synagoge door het ontbreken van sporen of referenties aan de historische functie als joods gebedshuis, maar binnen resteert een oude kapconstructie met restanten van een koofconstructie, die wellicht met de synagogefunctie te maken heeft. Het pand is een belangrijke herinnering aan het vroegere joodse leven in Bredevoort en bouwhistorisch van waarde.

WIJ DOET 'T SAMEN!

WIJ DOET 'T SAMEN!

KERKENPASPOORT

VOORMALIGE SYNAGOGE | BREDEVOORT

OBJECTNUMMER: **021** DATUM: **25-09-2020**

Wijk - kern
Bredevoort, gemeente Aalten

Bouwtype
Huissynagoge

Bouwjaar/periode
Eerste helft 19e eeuw, mogelijk ouder

Oorspronkelijk functie
Synagoge

Latere functie
Woonhuis

Huidige functie
Woonhuis

KENMERKEN

Eigenaar	Particulier
Adres, postcode	Vismarkt 9, 7126 AP
Wijzigingen	Verbouwingen (1895, 1906 en 1920)
Aanbouwen	-
Architect	-
Bouwstijl	Neorenaissance (elementen)
Status + objectnummer	Gemeentelijk monument
Nagelvaste (wand)kunst	-
Kunstenaars	-
Inventaris	-
Terrein en terreinafscheiding	In de straatwand tussen belendende gebouwen. De achterzijde van het erf grenst aan de Landstraat waarvan deze met een hoge tuinmuur is afgescheiden.
Bronnen	Kooger, "Nazaten van Abraham, Izaäk en Jakob", in: Bredevoort een heerlijkheid, 1988; Reliwiki; J.M.H. Penders, redengevende beschrijving Vismarkt 9, Bredevoort, 2001. Van Voolen en Meijer, Synagogen van Nederland, 2006.

VOORMALIGE SYNAGOGE | BREDEVOORT

KORTE KARAKTERISTIEK, RUIMTELIJKE EN HISTORISCHE CONTEXT

GEBOUW, EXTERIEUR

De voormalige huissynagoge te Bredevoort is een tweelaags diep huis met daarop een met pannen gedekt schilddak met de nok haaks op de straat. Het pand is in de tweede helft van de negentiende eeuw in de huidige gedaante tot stand gekomen en heeft de gedaante van een representatief woonhuis. De bakstenen voorgevel met drie vensterassen en een symmetrische indeling bevat gepleisterde decoraties waarmee het een sober neorenaissance uiterlijk bezit. De ingang heeft een bovenlicht, de vensters hebben roedenramen. De overige gevels zijn wit gepleisterd met geblokte hoekpilasters.

INTERIEUR EN KAP

De indeling ter plaatse van de begane grond bestaat uit een opgedeelde middengang met aan weerszijden vertrekken. Het pand bevat geen historische interieuronderdelen uit de periode van de synagoge, maar wel bouwrestanten van een oudere bouwfase dan de voorgevel. Zo is er een bijzondere grenenhouten kapconstructie aanwezig, bestaande uit zeven driehoeksspanten met haanhouten en middenstijlen. De onderdelen zijn voorzien van een telmerksysteem. Onder de dekbalken bevindt zich een opmerkelijke constructie bestaande uit gekromde korbelen, die mogelijk een tongewelfconstructie (van de vroegere synagogeruimte?) hebben gedragen. Opmerkelijk zijn de verschillende methoden waarop de korbelen verankerd zijn, soms door middel van een ankerbalkconstructie, soms pen-gat met houten toognagel en zelfs koude aansluitingen met spijkers en een houten toognagel.

RUIMTELIJKE CONTEXT

De voormalige huissynagoge staat in het kleine achterstraatje de Vismarkt in de stadskern van Bredevoort. Het huidige pand is vanaf de straat geheel onherkenbaar als (voormalig) religieus gebouw en ligt ingeklemd tussen de belendende gebouwen, de achterzijde van het erf grenst aan de Landstraat waarvan deze met een hoge tuinmuur is afgescheiden.

‘HET GEBOUW AAN DE VISMARKT HEEFT NOG TOT AAN DE EERSTE WERELDOORLOG ALS SYNAGOGE GEDIEND’

KERKHISTORIE

Reeds in de zeventiende eeuw had Bredevoort al Joodse inwoners. Ze woonden met name rond de Hozenstraat waar ook de Joodse begraafplaats “De Timp” lag. Rond 1700 had men een huissynagoge, die rond 1714 verhuisde naar een ruimere locatie, een grote stenen schuur op de Ganzenmarkt. In 1821 viel de Joodse gemeenschap van Bredevoort nog onder de Joodse gemeente Winterswijk waarna het rond 1830 een zelfstandige gemeente werd. In de eerste helft van de negentiende eeuw werd een echte synagoge gebouwd aan de Vismarkt, volgens kadastrale informatie was er in 1825 hier al sprake van een synagoge, in bezit van de Israëlitische Gemeente. In de late negentiende eeuw liep de gemeente in leden terug en in 1900 werd de zelfstandige geloofsgemeenschap te Bredevoort opgeheven en bij die van Aalten gevoegd. Het gebouw aan de Vismarkt heeft echter nog tot aan de Eerste Wereldoorlog als synagoge gediend. Rond 1920 werd het gebouw verkocht en tot woonhuis verbouwd.

BOUWHISTORIE

De voormalige huissynagoge werd in de vroege negentiende eeuw of mogelijk al eerder ingericht in een bestaand pand dat daartoe werd verbouwd. Van de voorganger resteren het casco met oude muurankers. De bijzondere grenen kapconstructie is op zijn minst vroeg negentiende-eeuws en kan mogelijk in verband worden gebracht met een vroeger aanwezig houten tongewelf in de synagogezaal. In de zijgevel bevinden zich onder de pleisterlaag nog resten van een spitsboograam uit de synagogeperiode. De voorgevel dateert gezien de toegepaste neorenaissancestijl uit circa 1900. Het pand is in 1906 sterk verbouwd en in 1920 verkocht en verbouwd om te dienen als woonhuis, een functie die het nog altijd heeft.